

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Simona Voráčková

Domácí příprava nadaného žáka

Home preparation of gifted young learner

Praha 2015

Vedoucí práce:
Mgr. Tereza Bariekzahyová, Ph.D.

Poděkování

Děkuji Mgr. Tereze Bariekzahyové, Ph.D. za přínosné rady a připomínky, které mi poskytla při vedení mé bakalářské práce.

Rovněž bych chtěla poděkovat všem rodinám, které mi ochotně věnovaly svůj čas, poskytly veškeré informace a vstřícně zodpověděly mé dotazy.

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. 12. 2015

.....

Simona Voráčková

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá domácí přípravou nadaného žáka. Práce je rozdělena na dvě části a to část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je zaměřena především na vysvětlení základních pojmů souvisejících s touto problematikou, charakteristiku, identifikaci a diagnostiku nadaného žáka a jejich možnostem vzdělávání. Teoretickou část uzavírá kapitola o domácí přípravě. Praktická část obsahuje kvalitativní výzkum s cílem zjistit domácí přípravu nadaného žáka, její specifika a zjistit využívané materiály a pomůcky, které žáci využívají. V praktické části je použita strategie výzkumu kazuistika a výzkumná metoda polostrukturovaného rozhovoru.

Klíčová slova

Nadaný žák, domácí příprava, inteligence, diagnostika nadání, možnosti vzdělávání

Abstract

The Bachelor's thesis deals home preparation of gifted young learners. The thesis is divided into two sections, a theoretical part and the empirical one. The theoretical part deals mainly with the explanation of basic terminology related to this issue, characterization, identification and diagnosis of gifted young learner and education opportunities. The theoretical part concludes with a chapter on home preparation. The empirical part comprises of a qualitative research to describe home preparation of gifted young learner, its specifics and check the used school materials and supplies that students use. The empirical part of the strategy of research is a case study and research method of semi-structured interview.

Key words

Gifted young learner, home preparation, intelligence, diagnostics of gift, educational opportunities

OBSAH

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
2.1. Intelligence	9
2.1.1. Měření Intelligence.....	10
2.2. Tvořivost (kreativita).....	11
2.2.1. Vztah tvořivosti a intelligence.....	12
2.3. Nadání a talent.....	12
2.3.1. Modely nadání.....	14
2.4. Druhy a stupně nadání	18
2.5. Charakteristika nadaného žáka	22
2.5.1. Problémy nadaných žáků	23
2.6. Identifikace a výběr nadaného žáka	25
2.7. Diagnostika nadaného žáka	26
2.7.1. Nástroje používané při komplexní diagnostice	28
2.8. Vzdělávání nadaných žáků.....	29
2.8.1. Legislativa ČR a vzdělávání nadaných žáků	29
2.8.2. Organizační formy vzdělávání nadaných žáků	30
2.8.3. Úprava obsahu vzdělávání nadaných žáků.....	32
2.8.4. Hodnocení nadaných žáků ve škole	34
2.9. Domácí příprava	35
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	38
3.1. Cíl výzkumu	38
3.2. Strategie a metody výzkumu	39
3.5. Výběr výzkumného vzorku	40
3.4. Etické aspekty výzkumu.....	40
3.3. Analýza výsledků výzkumu	40

3.6. Kazuistiky a rozhovory	41
3.6.1. Kazuistika a rozhovor č. 1 (Kamila, 10 let)	41
3.6.2. Kazuistika a rozhovor č. 2 (Jakub, 9 let).....	44
3.6.3. Kazuistika a rozhovor č. 3 (Marek, 13 let).....	48
3.6.4. Kazuistika a rozhovor č. 4 (Kryštof, 8 let)	51
3.7. Interpretace výsledků	55
3.8. Diskuze výsledků	56
4. ZÁVĚR.....	58
5. SEZNAM LITERATURY	60
6. PŘÍLOHY.....	63

1. ÚVOD

V poslední době se velmi zvyšuje zájem o vzdělávání nadaných dětí a jejich rozvoj. Problematikou nadání se nezabývají pouze odborníci, ale i učitelé a rodiče těchto dětí. Nadané děti se vzdělávají ve speciálních třídách či školách přímo pro ně určené, kde je výuka uzpůsobena jejich znalostem a tempu. Správně zvolený typ vzdělání je pro dítě přínosem. Neméně důležitá je i spolupráce školy a rodiny, např. formou domácí přípravy. Nadané dítě si v rámci domácí přípravy osvojuje nové poznatky a znalosti často nad rámec učiva požadovaným školou. Před samotným vypracováním práce jsem si tedy kladla otázky, jak se nadaný žák doma připravuje, pokud jen neopakuje učivo požadované školou? Existují nějaké speciální vzdělávací materiály pro tyto děti, které jim slouží k jejich přípravě?

V odborné literatuře se dají najít informace o nadaných dětech, jejich specifikách a o jejich vzdělávání, ale domácí přípravou se literatura zabývá jen zřídka. Komplexní propojení problematiky nadaných žáků a jejich domácí přípravy v odborné literatuře chybí. Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jak probíhá domácí příprava nadaného žáka a zda existující nějaká specifika této přípravy. Dílčí otázkou je pak zjišťováno, zda využívají nadaní žáci k domácí přípravě nějaké vzdělávací materiály a pomůcky.

Před samotným výzkumným šetřením jsem konzultovala tuto problematiku s PhDr. Jitkou Fořtíkovou, Ph.D. z Centra nadání a s PhDr. Pavlou Pickovou z Pedagogicko-psychologické poradny pro Prahu 1, 2 a 4. Díky získaným informacím od PhDr. Jitky Fořtíkové jsem se dozvěděla o možnostech, které nabízí Centrum nadání a o jeho spolupráci s některými školami. Od PhDr. Pavly Pickové jsem se dozvěděla, jaká jsou nejčastější témata, která v pedagogicko-psychologické poradně řeší. Díky těmto zjištěným informacím jsem se mohla lépe orientovat v problematice nadaných žáků.

Teoretická část práce je v úvodu zaměřena na objasnění základní pojmů, které se týkají nadaného žáka, aby bylo problematice lépe rozumět. Dále je důležité přiblížit v práci vztahy mezi těmito základními pojmy a na to navázat konkrétními tématy, které jsou pro pochopení problematiky podstatné. Jedná se především o charakteristiku, identifikaci a diagnostiku nadaného žáka. Po těchto kapitolách následuje vzdělávání nadaných žáků a jejich hodnocení ve škole. Teoretickou část pak uzavírá problematika domácí přípravy.

V praktické části jsem vycházela z teoretických poznatků získaných z první části práce. Na základě těchto poznatků jsem provedla vlastní výzkumné šetření ve čtyřech rodinách s nadaným žákem. Pomocí kazuistiky a krátkého polostrukturovaného rozhovoru byly získány potřebné informace, aby mohla být nakonec provedena interpretace a diskuze výsledků šetření.

2. TEORETICKÁ ČÁST

V úvodu teoretické části definuji několik základních pojmů, které jsou pro problematiku nadaného žáka velmi podstatné. Jedná se především o pojmy: inteligence, tvořivost (kreativita), nadání a talent. Dále se věnuji základním modelům nadání, druhy a stupni nadání. Poté charakterizuji nadaného žáka a zabývám se jeho diagnostikou a identifikací. Důležité je i přiblížení možností a formy vzdělávání nadaných žáků a legislativu, která je s tím spojená. Teoretickou část ukončuji problematikou domácí přípravy.

2.1. *Intelligence*

Průcha, Walterová a Mareš definují v pedagogickém slovníku inteligenci jako „jeden z obtížně definovatelných psychologických pojmů, jehož pojetí se stále vyvíjí. Zmiňme dvě pojetí: 1. Podle Sternberga jde o účelovou nebo úspěšnou adaptaci člověka v kontextu reálného světa. 2. Schopnost člověka názorně nebo abstraktně myslet v řečových, numerických, časoprostorových aj. vztazích a nalézt řešení problému. Umožňuje účelně jednat, úspěšně zvládnout komplexní i specifické situace.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 88)

Psycholog R. B. Cattell dělí inteligenci na fluidní (tekutou), která je vrozená a na inteligenci krystalickou, kterou získáváme zkušeností, výchovou, praxí a dalším vzděláváním. (Jurášková, 2006)

Americký psycholog H. Gardner (Gardner, 1999 in Jurášková, 2006, s. 26) rozlišuje 7 druhů inteligence, které jsou relativně samostatné, tzn. existují nezávisle na sobě. Tyto druhy jsou:

- jazyková inteligence;
- hudební inteligence;
- logicko–matematická inteligence;
- prostorová inteligence;
- tělesně–pohybová inteligence;

- intrapersonální inteligence;
- interpersonální inteligence.

Gardner uvažuje ještě o tzv. přirozené (přírodní) inteligenci, která se týká vědomostí o živém světě.

2.1.1. Měření Inteligence

V průběhu 20. století se někteří psychologové snažili přijít na způsob, jak inteligenci měřit. Tyto testy zkoumají všeobecný přehled. Zaměřují se především na matematicko-logické myšlení a slovní zásobu. (Hartl, Hartlová, 2000)

V dnešní době máme k dispozici nemalé množství testů, kterými se dá inteligence změřit.

D. G. Myerse např. testy dělí na:

- „předpokladové, které předpovídají schopnost naučit se něco nového;
- výkonné, které měří, co už se jedince naučil;

a dále podle toho, jestli měří:

- všeobecné schopnosti/výkony;
- specifické schopnosti/výkony.“ (Myers, 1989 in Jurášková, 2006, s. 25)

I. Ruisel testy inteligence dělí na testy komplexní, které měří všeobecnou inteligenci a testy částečné, které se zaměřují jen na některou ze složek inteligence. (Ruisel, 2000 in Jurášková, 2006)

Pro identifikaci nadaných dětí se často používají předpokladové testy měřící všeobecné schopnosti, které vyvinul americký psycholog David Wechsler (WAIS, WAIS-R, WISC). Jako nejnovější verze se používá test WISC-III. Verbální část testu obsahuje informace, slovní zásobu, porozumění, aritmetiku, podrobnosti a číselné rozpětí. Výkonná část zahrnuje dokončení obrázků, uspořádání obrázků, skládačky, sestavení předmětu a číselné symboly. Testy jsou aplikovány individuálně. (Ruisel, 2000 in Jurášková, 2006)

2.2. Tvořivost (kreativita)

V nejrozmanitějších oblastech lidské činnosti je za základní složku nadání a talentu považována právě tvořivost. Kolik je tedy lidských činností, tolik známe druhů kreativity.

Hartl, Hartlová definují kreativitu jako „schopnost, pro niž jsou typické takové duševní procesy, které vedou k nápadům, řešením, koncepcím, uměleckým formám, teoriím či výrobkům, jež jsou jedinečné a neotřelé.“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 631)

Americký psycholog E. P. Torrance, který patří mezi nejvýznamnější autory v oblasti tvořivosti, chápe tvořivost jako „proces, v kterém se uplatňuje senzitivita na problémy a nedostatky, na mezery ve vědomostech, na chybějící části, na disharmonii.“ (Lazníbatová, 2001, s. 47)

Podle Sejvalové je tvořivost „považována za nejvyšší, specifický lidský způsob řešení problémů.“ (Sejvalová, 2004, s. 15)

Proces řešení problémů zahrnuje čtyři fáze:

1. Přípravná fáze – v této fázi je formulován problém a shromažďují se materiály, jedinec je v této fázi velmi aktivní.
2. Inkubační fáze – zde se utvářejí nové spojitosti a jedinec se může chovat podrážděně a frustrovaně.
3. Usuzovací fáze – v této fázi se hledá vhodné řešení.
4. Verifikační fáze – zde ověřujeme, zda můžeme řešení aplikovat, jedinec může být nervózní a netrpělivý. (Landau, 2007)

J. P. Guilford (in Jurášková, 2006) stanovil čtyři faktory, které jsou uplatňovány v procesu tvořivosti. Jsou jimi:

- fluence (plynulost);
- flexibilita (pružnost);
- originalita;
- elaborace (vypracování).

Tvořivost můžeme podle P. Peciny rozdělit na specifickou tvořivost, která je zaměřena na konkrétní pole působnosti a tvořivost nespécifickou, která se projevuje kvantitou nápadů bez přesného zaměření. (Pecina, 2008)

2.2.1. Vztah tvořivosti a inteligence

Množství výzkumů potvrdilo, že neexistuje přímočarý vztah mezi výškou inteligence a tvořivostí.

Wallach a Kogan (1965 in Jurášková, 2006) vytvořili model *dvakrát dva* na základě svého výzkumu, kde rozdělili jedince do čtyř skupin podle úrovně inteligence a kreativity. Z tohoto modelu vyplývají tyto čtyři skupiny:

- „Vysoká inteligence a vysoká kreativita – Tyto děti jsou charakteristické sebekontrolou i svobodomyšlností, projevují rysy chování dítěte a zároveň dospělého.
- Vysoká inteligence a nízká kreativita – Tyto děti se projevují vysokou snaživostí ve škole, protože netolerují vlastní případný akademický neúspěch.
- Nízká inteligence a vysoká kreativita – Děti pocítují konflikt se školou, mají tendence k pocítování nekompetentnosti.
- Nízká inteligence a nízká kreativita – U těchto dětí se často vyskytuje pasivita a psychosomatické symptomy.“ (Wallach, Kogan, 1965 in Jurášková, 2006, s. 29)

Podle Machů může být i vysoká inteligence někdy vnímána jako překážka pro tvořivost. (Machů, 2006)

2.3. Nadání a talent

V literatuře najdeme poměrně velké množství definic a přístupů pojmů nadání a talentu. V podstatě není možné tento pojem jednotně definovat. Různé definice a modely ze sebe často vychází a navzájem se doplňují.

Někteří autoři používají pojmy nadání a talent jako synonymum, jiní je naopak vidí např. jako velmi vysoký talent, kdy talent považují za oblast mezi nadáním a průměrem. (Taylor, 1968 in Jurášková, 2006)

Sejvalová říká, že „jednou z možností rozlišování je užívat pojmu „nadání“ pro akademické disciplíny a „talent“ pro umělecké a sportovní obory.“ (Sejvalová, 2004, s. 11)

Někteří autoři používají nadání pro mimořádný projev ve více oblastech s všeobecnými intelektovými předpoklady, kdežto talentovaný je ten, který vyniká pouze v jedné oblasti. (Musil, 1999 in Machů, 2006)

I psychologický a pedagogický slovník vidí tyto pojmy odlišně. Zatímco autoři pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 246) vidí nadání a talent jako synonyma, v psychologickém slovníku manželé Hartlovi definují talent jako „soubor schopností, zpravidla pokládaný za vrozený, umožňující dosáhnout v určité oblasti nadprůměrných výkonů. Je též označován za projevené nadání, tj. odhalený úspěšnými výkony. Někdy je též nazýván tvořivé nadání.“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 597)

Někteří autoři používají rozlišení pojmů na základě testů inteligence. Podle testu je vysoce nadaný ten, jehož IQ se pohybuje v horních 10%. Za talentovaného je pak považován ten, který dosáhne nižších nadprůměrných hodnot. (Mönks, Ypenburg, 2002)

Jedna z mnoha definic nadání je i tzv. Marlandova definice. Byla přednesena na Americkém kongrese v roce 1971 a říká, že „nadané a talentované děti jsou ty, které jsou identifikované kvalitními profesionály a které jsou díky svému výjimečnému potenciálu schopny vysokých výkonů. Děti schopné vysokých výkonů jsou ty, které demonstrují úspěch anebo potenciální schopnosti v jedné z následujících oblastí:

- všeobecná intelektová schopnost
- specifické akademické schopnosti
- tvořivé anebo produktivní myšlení
- vůdcovské schopnosti
- umělecké schopnosti
- psychomotorické schopnosti.“ (Marland , 1972 in Jurášková, 2006, s. 14)

Tato definice se nezaměřuje pouze na intelektové schopnosti, ale i na poměrně širokou oblast lidských schopností.

Čáp a Mareš definují nadání jako „soubor dobře rozvinutých schopností pro určitou oblast lidské činnosti, např. nadání pro matematiku, jazyky, určitou oblast umění. Setkáváme se však i s tím, že se výrazu nadání užije pro soubor vloh. Výrazem talent, případně genialita, se označuje zvlášť vysoký až zcela výjimečný stupeň schopností či nadání.“ (Čáp, Mareš, 2001, s. 152, 153)

Někteří autoři používají pojem nadání výhradně pro označení mimořádné intelektuální schopnosti, naproti tomu je pojem talent užíván pro umělecké či sportovní schopnosti. Některé autoři zase používají pojem nadání pro velmi vysoký talent. (Taylor, 1968 in Jurášková, 2006)

2.3.1. Modely nadání

Modely nadání bývají velmi často používané, jelikož dovedou poměrně přehledněji vystihnout podstatu nadání. Mezi tři základní modely nadání patří:

Renzulliho model tří kruhů

Podle J. Renzulliho je nadání průnik tří složek. Pouze interakce těchto tří složek vede právě k nadání. Složkami nadání jsou v Renzulliho modelu nadprůměrné schopnosti, tvořivost a zaujetí pro úkol. Podle tohoto modelu definuje Renzulli nadání jako „výsledek interakce třech základních vlastností – nadprůměrných všeobecných anebo specifických schopností, vysoké úrovně motivace a vysoké úrovně kreativity. Jedinci, kteří mají potenciál projevit nadání jsou ti, kteří jsou nositeli nebo jsou schopni rozvíjet tyto vlastnosti a aplikovat na některou hodnotnou oblast lidské činnosti. Jedinci, kteří projevují nebo kteří jsou schopni rozvoje interakce mezi těmito vlastnostmi, potřebují širokou škálu vzdělávacích možností a služeb, které nejsou běžně poskytovány prostřednictvím regulérních školských programů.“ (Renzulli, 1986 in Jurášková, 2006, s. 18)

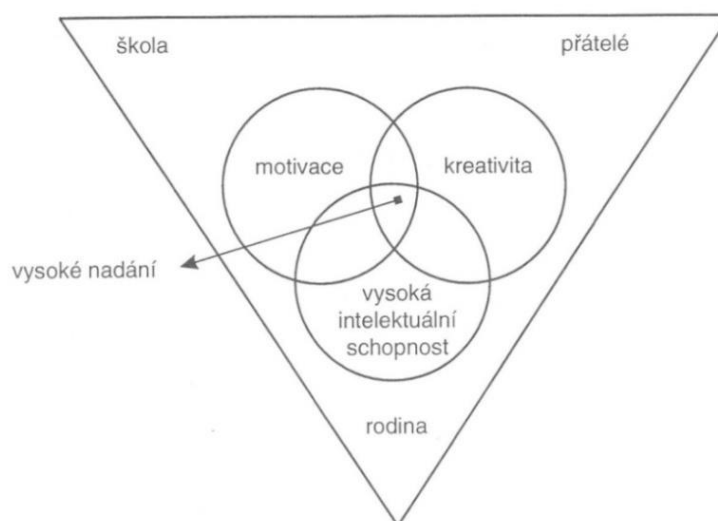

Obr. 1. Upraveno podle Machů, 2010, s. 24

Mönksův vícefaktorový model nadání

Z Renzulliho modelu vycházel holandský psycholog F. J. Mönks, který tento model rozšířil a posunul o další faktory. Někdy je toto pojetí nadání nazýváno jako třífázový model. Mönks říká, že „nejpřirozenější a nejpostradatelnější živnou půdou je sociální prostředí.“ (Mönks, Ypenburg, 2002, s. 21) Právě proto je v tomto modelu zdůrazňován vnější vliv rodiny, přátel a školy. Sociální prostředí zde hraje významnou roli v tom, aby se mohly projevit faktory, které máme dány vlohami. Jedná se o motivaci, kreativitu a vysoké intelektuální schopnosti.

V jeho pojetí můžeme mluvit o nadání v případě, kdy na sebe působí všech šest faktorů. (Mönks, Ypenburg, 2002)

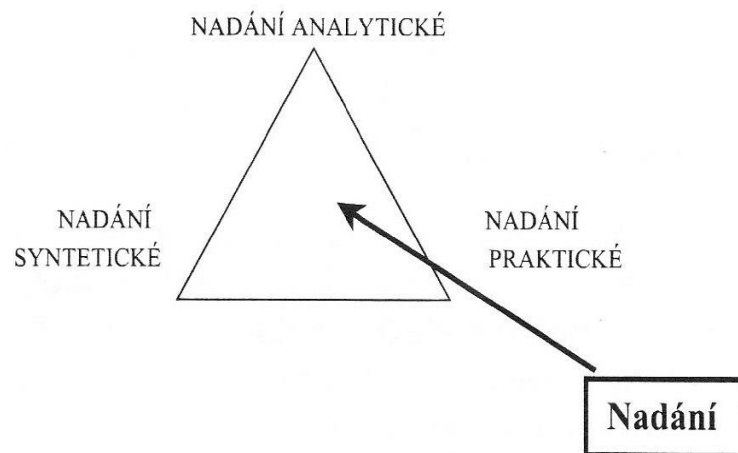
Obr. 2. Mönks, Ypenburg, 2002, s. 23

Sternbergův triarchický model

Americký psycholog R. J. Sternberg je autorem dalšího modelu nadání, někdy nazýván jako triarchická teorie inteligence. Podle Sternberga nejsou testy inteligence objektivní, jelikož neměří skutečné schopnosti jedince. Sternberg popisuje inteligenci jako schopnost učit se ze zkušeností, schopnost zapamatovat si podstatné informace, umět se rozhodovat a uvažovat a dobře zvládat požadavky každodenního života. (Machů, 2006)

Na základě své definice inteligence vytváří Sterberg tři typy intelektového nadání:

- analytické nadání umožňuje problém rozebrat a následně mu porozumět;
- syntetické nadání umožňuje lépe zvládnout adaptaci v nových situacích a vnímat hlubší souvislosti;
- praktické nadání zahrnuje schopnost aplikovat analytické nebo syntetické schopnosti v praxi. (Machů, 2006)

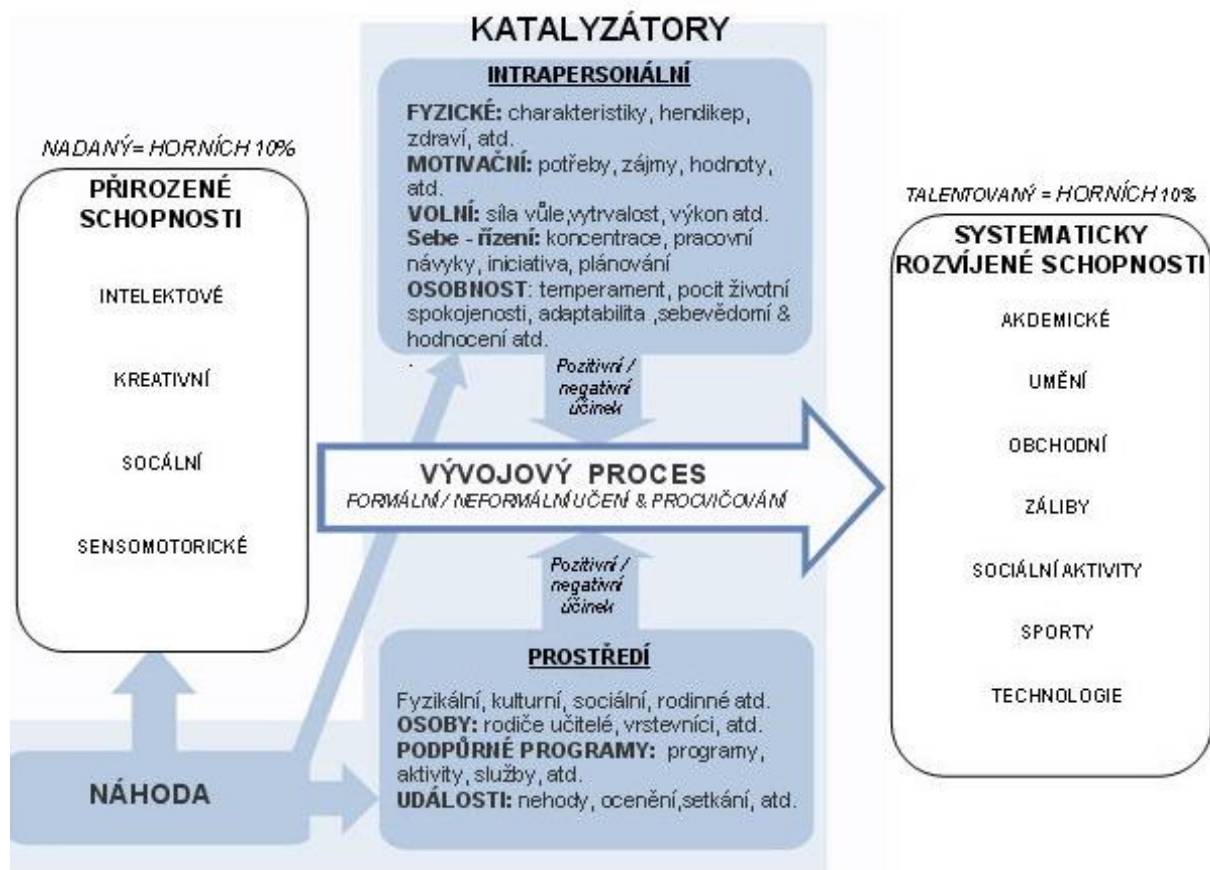

Obr. 3. Upraveno podle Machů, 2010, s. 25

Gagného diferencovaný model nadání a talentu

Podle F. Gagného je nadání přirozenou schopností „podávat nadprůměrné výkony v jedné oblasti či více oblastech a talent jako schopnost rozvinutou, získanou systematickou přípravou.“ (Gagné, 2004 in Machů, 2010, s. 25)

Gagné rozlišuje čtyři základní typy obecného nadání a to intelektové, tvořivé, socioafektivní a senzomotorické, které jsou realizovány ve specifických schopnostech jedince. Uprostřed Gagné umístil několik katalyzátorů, které kladně či záporně přispívají k projevení talentu. (Machů, 2010)

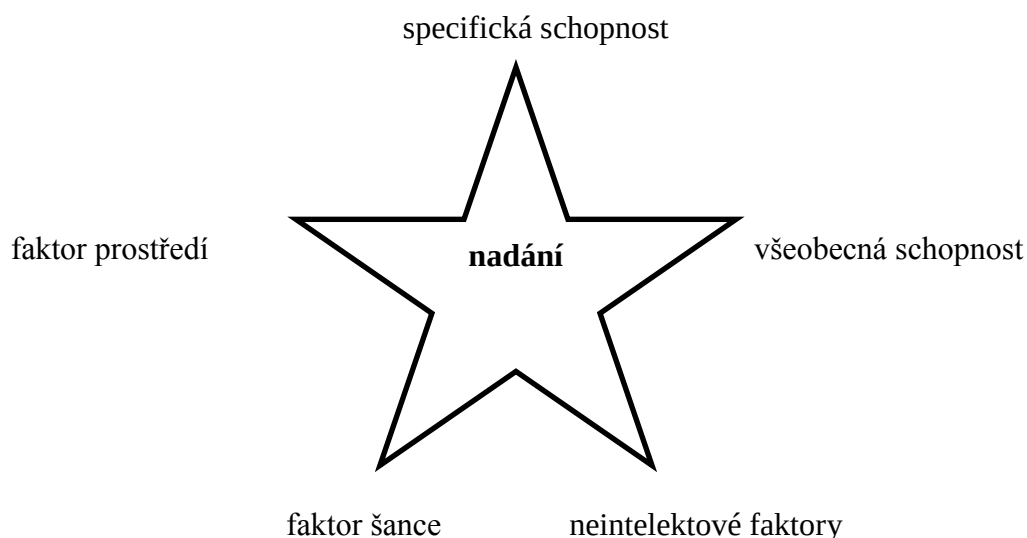
Obr. 4. Portešová, Dostupné z <http://www.nadanizaci.cz/vedet-vic-tematicke-clanky-modely-nadani> [cit. 2015-08-02]

Psychosociální model A. J. Tannenbauma

K nejznámějším představitelům sociálně-kulturního přístupu k nadání patří A. J. Tannenbaum, který ve své definici zdůrazňuje tzv. realizační složku talentu. Tannenbaum rozlišuje jedince mezi tvůrce nových myšlenek, tj. nadané osobnosti a jedince konzumující teorii. Ve svém modelu ukazuje pět faktorů, jejichž spolupůsobení má vliv na realizační (výkonovou) složku nadání. Jde o tyto faktory:

- všeobecná schopnost – intelektová schopnost, která dopomáhá jedinci ke kvalitním výkonům;
- specifická schopnost – schopnost výjimečného výkonu v některém z oceňovaných oborů lidské činnosti;

- neintelektové faktory – individuální charakteristiky jedince (sociální složka, emocionální složka, motivace apod.);
- faktor prostředí – sociokulturní podmínky (škola, rodina);
- faktor šance – události v životě jedince, které mohou ovlivňovat jeho průběh. (Machů, 2010)

Obr. 5. Upraveno podle Machů, 2010, s 27

2.4. Druhy a stupně nadání

Existují-li různá pojetí a definice nadání, jsou tedy i odlišné názory autorů na klasifikaci nadání. Jelikož i v oblasti definování druhů nadání panuje určitá nejednotnost, je dobré zmínit pro lepší pochopení tématu alespoň některé z nich.

Dočkal (2005) dělí nadání na čtyři základní druhy: rozumové, umělecké, pohybové a praktické.

- Rozumové nadání

Rozumové, neboli intelektové nadání patří mezi nejprozkoumanější druhy nadání. Podle odborníků je velmi složité rozdělit, kdo je nadaným jedincem a kdo už ne.

Někteří autoři poukazují na vysokou inteligenci, která se dá změřit pomocí testů inteligence. Jiní autoři naopak tvrdí, že vysoká inteligence nezaručuje, aby jedinec vykazoval známky nadání. Platí zde však ale teorie, že všeobecná inteligence je klíčovým faktorem pro vysoké nadání. U rozumově nadaných dětí si můžeme oproti ostatním dětem všimnout, že jsou více zvědavé, dříve mluví a čtou. Pro tyto děti je velmi důležité mít dostatečný přísun podnětů. Těmto dětem je také doporučováno navštěvovat školy s rozšířenou výukou jazyků nebo navštěvovat zájmové kroužky. Ve škole se pak tyto děti často zúčastňují různých soutěží a školních olympiád. Rozumové nadání můžeme rozdělit na oblasti, ve kterých dítě může vynikat, např. jazykové nebo matematické nadání.

Jazykové nadání – Názory na jazykové nadání jsou velmi rozporuplné. Někteří autoři se shodují na tom, že schopnost na jazyky neexistuje. Zastávají ten názor, že jedince je všeobecně schopný a inteligentní na to, aby vynikal v jazykovém nadání. Jiní naopak tvrdí, že schopnost jazykového nadání nesouvisí s vysokou inteligencí. Tento jedinec je pak nadaný pouze v jednom směru. Pro vnímání a studium jazyka a totiž nezbytné porozumět gramatice a mít verbální paměť. K tomu je však potřebná nadprůměrná inteligence.

Matematické nadání – Děti matematicky nadané můžeme pozorovat již v předškolním věku, jelikož počítají výrazně dříve, než ostatní děti. Tyto děti také často mívají silnou motivaci k řešení problémů a úkolů. Ve škole potom zvládají bez problémů všeobecné matematické schopnosti nebo počítání z paměti.

- Umělecké nadání

Umělecké nadání úzce souvisí s nadáním rozumovým. K této teorii se přiklání řada vědců. Silná vnitřní motivace, emoční schopnosti, zájem o umění a estetičnost mohou charakterizovat jedince s uměleckým nadáním. Toto nadání může být např. výtvarné, či hudební.

Výtvarné nadání – Děti výtvarně nadané mohou už kolem druhého roku kreslit rozpoznatelné tvary. Vedle nadprůměrné inteligence charakterizuje jedince s výtvarným nadáním také tvořivost, vizuální paměť a představivost.

Hudební nadání - Toto nadání je charakteristické hudebním sluchem, hudební pamětí a smyslem pro rytmus. Jedná se tzv. hudebnost, neboli soubor uměleckých a hudebních vlastností. Mezi hlavní znaky hudebního nadání patří tvořivost.

- Pohybové nadání

Děti pohybově nadané bývají tvořivé, nadprůměrně motivované k podávání výkonů, mají cit pro rytmus a fyzicky zdatné. Pohybové nadání můžeme pozorovat již u dětí předškolního věku a rozvíjet ho zájmovými kroužky. Pohybové nadání může být sportovní nebo taneční.

Sportovní nadání – Jedinci sportovně nadaní bývají zaměřeni hodně na výkon, jsou vnitřně motivovaní a bývají fyzicky zdatní.

Taneční nadání – Jedinec s tímto nadáním by měl mít kromě fyzické zdatnosti také umělecký cit.

- Praktické nadání

Praktické nadání pomáhá jedinci k zapamatování postupu různých činností. Umí řešit problémy a zkušenost z jeho řešení využít v jiné situaci. Toto nadání můžeme rozdělit na manuální, pedagogické nebo organizační.

Manuální nadání – Jedinec s tímto druhem nadání musí mít nadprůměrně rozvinutou jemnou i hrubou motoriku a navíc by měl být tvořivý a fyzicky zdatný.

Pedagogické nadání – Pedagogicky nadaný jedinec by měl být extrovert, mít výborné komunikační a vyjadřovací schopnosti. Musí umět zaujmout, motivovat a vychovávat a vzdělávat své žáky a studenty.

Organizační nadání – I zde by měl být jedinec schopnost umět zaujmout. Organizační nadání je vhodné pro manažerské a vedoucí pozice. (Dočkal, 2005)

Hříbková (2005) dělí nadání na dva základní druhy a to horizontální nadání a vertikální nadání.

- Horizontální klasifikace je zaměřena na vyčleňování různých typů nadání s možností přesnější hierarchizace. Jedná se o klasifikaci podle druhů činností, ve kterých se nadání projevuje, např. hudební, výtvarné nebo sportovní nadání. Takovéto nadání můžeme ještě dále členit nebo naopak začlenit do obecnější skupiny.
- Vertikální klasifikace rozděluje nadání podle stupně aktualizace. Nadání tedy můžeme rozdělit na latentní (potenciální), kterého můžeme dosáhnout v budoucnu za vhodných podmínek (především sociálních podmínek, aktivitou osobnosti a procesem učení) a manifestované (aktuální) nadání, které se projevuje výkony jedince v současné době. (Hříbková, 2005)

Mönks a Ypenburg dělí nadání do čtyř oblastí podle možného výskytu nadání.

- Oblast duševních schopností a intelektuálních výkonů;
- Oblast tvořivosti a produktivnosti;
- Oblast umění (výtvarné a hudební);
- Oblast sociální (vůdcovské kvality). (Mönks, Ypenburg, 2002)

Gagné např. členil nadání podle výsledků inteligenčních testů. Rozlišil tak pět stupňů nadání.

- Mírně nadání – jedinci s hodnotou IQ nad 120, horních 10 % populace;
- Středně nadání – jedinci s IQ nad 135, horních 1% populace;
- Vysoce nadání – jedinci s IQ 145 a více, horních 0,1% populace;
- Výjimečně nadání – jedinci dosahující IQ 155 a více, horních 0,01% populace;
- Extrémně nadání – jedinci s IQ nad 165, horních 0,001 % populace. (Gagné, 1998 in Jurášková, 2006)

Členění nadání podle inteligenčních testů slouží především pro identifikaci a rozlišování nadaných jedinců od běžné populace. (Jurášková, 2006)

Machů dělí nadání do osmi skupin, které jsou velmi podobně členěné jako u Dočkala. Jedná se o:

- Intelektové schopnosti;
- Specifické akademické vlohy;
- Vědecké schopnosti;
- Psychomotorické schopnosti;
- Talent v krásném umění;
- Vůdcovství ve společnosti;
- Zručné schopnosti. (Machů, 2006)

Machů však říká, že „mezi druhy nadání a talentu neexistuje jasná hranice. Nestojí osamoceně, nýbrž se vzájemně doplňují a ovlivňují.“ (Machů, 2006, s. 11)

2.5. Charakteristika nadaného žáka

Zájem o výchovu a vzdělávání nadaných dětí se v poslední době stává zájmem nejen odborníků, ale i širší veřejnosti. Školy a pedagogičtí pracovníci mají vyšší zájem o problematiku vzdělávání nadaných žáků. I v mimoškolních oblastech se zvyšuje nabídka služeb a aktivit, které se zabývají nadanými dětmi. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

Podle vyhlášky MŠMT 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění je nadaný žák ten, který při rozložení schopností „dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých, sociálních dovednostech.“

Odborníci, kteří se zabývají nadanými žáky, se většinou shodují na některých obecných charakteristikách, kterými se nadaní žáci vyznačují.

Laznibatová (2001 in Fořtík, Fořtíková, 2007) charakterizuje znaky nadaných ve třech základních oblastech: všeobecné znaky, tvořivé znaky a učební znaky.

- Všeobecné znaky – Mezi všeobecné znaky řadí Laznibatová např. velkou energii, široké spektrum zájmů, bohatý slovník, rané čtení, zájem o podstatu věcí a vztahů, vynikající paměť a pozornost nebo zájem o náročná témata.
- Tvořivé znaky – Do této skupiny znaků spadá např. Bohatá fantazie a schopnost imaginace, množství originálních nápadů, originalita při řešeních úloh různého typu, úžasná představivost, silně vyvinutý smysl pro estetické cítění, ale také častá impulzivnost a emocionální citlivost.
- Učební znaky – Za učební znaky jsou považovány rychlé tempo učení, bystrost při pozorování, schopnost vhledu do podstaty problému, dobré analyticko-syntetické schopnosti a logicko-algoritmické myšlení nebo schopnost kritického a sebekritického myšlení. Tito žáci také více tíhnou k perfekcionismu.

Podle Winebrennerové (2001 in Fořtík, Fořtíková, 2007) můžeme nadané žáky charakterizovat v pozitivním nebo negativním ohledu. Z tohoto dělení vyplývá skutečnost, že s faktem mít nadané dítě se mohou pojít i výchovné a vzdělávací komplikace. Mezi pozitivní projevy nadaného žáka patří např. extrémní vyspělost v kterékoliv oblasti učení a výkonu,

široká slovní zásoba a vyspělý verbální projev, velmi dobrá paměť. Tito žáci se dovedou učit velmi rychle a bez pomoci druhých, zvládají složitější myšlenkové operace než jejich vrstevníci, vykazují schopnost myslet abstraktně nebo jsou schopni přenášet své vědomosti do nových situací a řešení problémů. Na druhé straně mezi negativní vlastnosti můžeme zařadit nervozitu při tempu práce třídy, která je pro ně nedostatečně aktivní, protest proti rutinní činnosti nebo odmítání práce či pracovní nedbalost. Žáci s těmito charakteristikami reagují přecitlivěle na kritiku, odmítají se podříditi nebo pracovat kooperativně. Někdy se stávají tzv. třídním šaškem a ruší spolužáky.

Hříbková uvádí stručnou sumarizaci některých charakteristik podle různých autorů, kterou uspořádala do tří základních okruhů: kognitivní charakteristiky, nekognitivní charakteristiky a charakteristiky učení. Mezi kognitivní charakteristiky a projevy řadí intelektové charakteristiky, tvořivé charakteristiky a paměť. Nekognitivní charakteristiky a projevy jsou motivační charakteristiky, emocionální charakteristiky a sociální charakteristiky. Poslední skupiny pak tvoří charakteristiky učení a školní projevy. (Hříbková, 2005)

Roedell, Jackson, Robinson (1980 in Hříbková, 2005) zjistili ve svém výzkumu, který byl zaměřený na děti předškolního a mladšího školního věku, že znakem nadaných je především velká rozmanitost a diversita osobnostních vlastností.

Hříbková (2005) dochází k názoru, že „úsilí o deskripci osobnostních vlastností nadaných dětí přispělo k zpřesnění obrazu nadaného dítěte, avšak současně vedlo ke zjištění, že nelze vytvořit jednoznačný seznam charakteristik, kterými se tyto děti výrazně odlišují od ostatní stejně staré dětské populace.“ (Hříbková, 2005, s. 95)

2.5.1. Problémy nadaných žáků

Nadaní žáci se podle výše zmíněných charakteristik poměrně výrazně odlišují do skupiny svých spolužáků. Avšak jedinečnost a pozitivní schopnosti nejsou jedinými charakteristikami. U těchto dětí se velmi často můžeme setkat i s nejrůznějšími problémy, které s jejich nadáním souvisí.

Americký psycholog James T. Webb (1993 in Machů, 2010) popsal možné zdroje problémů nadaných žáků v několika charakteristikách.

- Nerovnoměrný vývoj

Tento disproporcionální vývoj se může týkat vztahu mezi rozvinutou kognitivní oblastí a další oblastí jako je fyzická, motorická nebo sociálně-emocionální, která je méně rozvinutá. Např. Myšlení vs. motorika, myšlení vs. verbální projev, myšlení vs. emocionálně-sociální úroveň.

- Interpersonální vztahy

V kolektivu svých vrstevníků se nadané děti cítí často nepochopené a osamocené, proto raději vyhledávají společnost starších, kteří sdílejí podobné zájmy a mají zralé myšlenkové pochody. Tyto děti mívají problémy spolupracovat s ostatními nebo s nimi navázat kontakt.

- Rozsáhlá sebekritika

Idealistické představy mohou snižovat vlastní sebevědomí, jelikož bývají daleko od dosažení ideálu.

- Vyhýbání se riskování

Některé možnosti řešení problémů vidí nadaní jedinci jako problematické a proto neradi riskují nebo se jim snaží vyhnout, což může vést k podvýkonnosti a pasivitě.

- Perfekcionismus

Nadaní jedinci mají potřebu být v každém případě bezchybní. Často si stanovují velmi vysoké a někdy nereálné cíle, a když je náhodou nedokáží splnit, tak se cítí velmi zklamaní a svou nespokojenost mohou dávat najevo často prudkými reakcemi.

- Multipotencialita

Schopnosti, které se u nadaných vyskytují ve více oblastech, mohou být překážkou, kdy se začnou rozhodovat a volit si profesní orientaci. Bývá pro ně velmi obtížné zvolit si jednu oblast, která je baví. Neradi se vzdávají dalších alternativ a mohou mít obavu ze špatného rozhodnutí. Následně mohou trpět úzkostmi z jakéhokoliv rozhodování.

- Deprese

Neustálé hodnocení a kritika převážně od rodiny může vést u jedince až k extrémnímu sebehodnocení. Logickým důsledkem tohoto přístupu jsou deprese a akademický neúspěch.

- Úzkostlivost a strach

Na výskyt stavů úzkosti může mít vliv zvýšená představivost a obrazotvornost spolu s menší potřebou spánku.

Podle Machů (2010) se při řešení těchto problémů můžeme odkázat na Mönksův vícefaktorový model nadání, který je definován faktory sociálního prostředí, jako je rodina, škola a přátelé.

2.6. Identifikace a výběr nadaného žáka

Identifikace je složitý a komplexní proces ve výchovně-vzdělávací oblasti u nadaného žáka.

Podle Hříbkové (2005) rozumíme identifikaci nadaného žáka „proces vyhledávání dětí, které svými předpoklady a chováním vyhovují zařazení do speciální edukační nabídky určené pro nadané děti.“ (Hříbková, 2005, s. 80)

Identifikace je zaměřená především na ty děti, u kterých doposud nebylo nadání odhaleno, tzv. latentní talenty, které zatím nepodávají v určité oblasti vysoké výkony. V tomto případě jde většinou o děti mladšího školního nebo předškolního věku.

Výběr nadaných je pak takové vyhledávání, „kdy jediným nebo hlavním kritériem pro posuzování nadání je podávaný výkon v dané oblasti a pouze nejúspěšnější děti, které mimořádné výkony v této oblasti podávají, jsou zařazovány do speciálních edukačních nabídek pro nadané.“ (Hříbková, 2010, s. 13)

Dočkal (1999 in Machů) zdůrazňuje, že při identifikaci a výběru nadaných dětí je třeba brát ohled na nejzákladnější principy, kterými jsou:

- princip stejných šancí;
- princip vědeckosti;
- princip multidisciplinarity;
- princip stupňovitosti a vzrůstající komplexnosti;

- princip reverzibility výběru;
- princip přirozené součásti výchovně-vzdělávacího procesu.

Důležitou roli při identifikaci hraje rodina a škola, především učitelé, kteří mají možnost velice brzy pozorovat projevy nadání a následně tak navrhnout další postup. Pokud se podaří identifikovat nadání u dítěte ještě před nástupem do školy, může tedy potom docházet během školní docházky k lepšímu podporování. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

Podle Davise a Rimmové (1998 in Machů, 2010) probíhají čtyři etapy identifikace:

1. navržení na základě výsledku testů (intelligenčního nebo výkonnostního);
2. navržení učitelem (a následný rozhovor);
3. alternativní cesty (např. testy tvořivosti nebo nominace jinou osobou, která žáka dobře zná);
4. závěrečný krok (návrhy ostatních učitelů).

K měření schopností žáka jsou podle manželů Fořtíkových (2007) využívány metody objektivní a subjektivní. Do objektivních metod spadají standardizované testy nebo metody, které využívají především odborníci. Mezi tyto metody řadíme např. IQ testy, standardizované testy výkonu, didaktické testy nebo testy kreativity. Subjektivní metody se zaměřují na posuzování dítěte pro něj známými osobami, především rodiče, učitelé, přátelé nebo spolužáci. Subjektivními metodami jsou často právě nominace těchto osob, ale i hodnocení výsledků činností nebo zapojování se do soutěží.

2.7. Diagnostika nadaného žáka

Strategie výběru nebo průběžná identifikace nadaného žáka probíhá podle platných zákonů, kdy musí být mimořádné nadání diagnostikované pedagogicko-psychologickou poradnou, která je řízena podle vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění. Podle této vyhlášky je diagnostika nadání zařazena mezi poradenské služby, které jsou bezplatně poskytovány v jakémkoliv pedagogicko-psychologickém poradně.

Způsoby vyšetření mimořádného nadání v pedagogicko-psychologické poradně nemají charakter závazné normy. Existují však doporučení, jejichž naplňování zajišťuje srovnatelnost

výstupů z jednotlivých pracovišť a tím i jejich přenositelnost. Komplexní vyšetření by tedy podle Standardu komplexního vyšetření mimořádného (kognitivního) nadání v pedagogicko-psychologické poradně z roku 2011¹ mělo zahrnovat tyto oblasti:

- anamnestická data (rodinná a osobní anamnéza);
- celková intelektová úroveň a profil intelektových schopností;
- tvořivost;
- osobnost;
- sociální a komunikační dovednosti;
- matematické schopnosti a dovednosti;
- úroveň čtení a psaní;
- další školní znalosti a dovednosti;
- specifika práce s učivem a strategie myšlení (učební a kognitivní styly);
- dílčí kognitivní funkce (percepce, pozornost a paměť), lateralita a grafomotorika;
- motivace a zájem (ev. profesní orientace);
- mimořádné výkony a produkty v oblasti školní a mimoškolní (např. na základě portfolia) jakožto konkrétní projevy nadání.

Podle Standardu komplexního vyšetření mimořádného (kognitivního) nadání v PPP z roku 2011 psycholog, který provádí vstupní vyšetření mimořádného nadání, začíná diagnostikou intelektové úrovně a profilu intelektových schopností žáka. Pokud je zde prokázána výrazná akcelerace nebo mimořádné nadání, pokračuje se v diagnostice dalších oblastí.

Vstupní a kontrolní vyšetření mimořádného nadání se v podstatě neliší. Kontrolní vyšetření se však již nemusí zabývat oblastmi, jejichž vyzrálост již byla předchozím vyšetřením prokázána (např. lateralita, gramofotorika nebo percepční funkce).

Obsah a rozsah diagnostiky závisí vždy na tom, pro koho se vyšetření provádí. Pokud je např. doporučeno vzdělávat žáka podle individuálního vzdělávacího plánu, měla by zpráva z diagnostiky poskytnout učitelům dostatek informací právě pro potřebnou individualizaci při výuce a výchově.

---

1 Národní ústav pro vzdělávání. Standard komplexního vyšetření mimořádného (kognitivního) nadání v PPP. [online]. 2015 [cit. 2015-08-29]. Dostupné z http://www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/nadani/diagnostika/standard_vysetreni_mn_v_ppp.pdf

V rámci tohoto vyšetření¹ se provádí diagnostika psychologická a speciálně-pedagogická. Speciálně-pedagogická diagnostika je podstatnou součástí komplexního vyšetření a je zaměřená především na posouzení schopností a dovedností, které mají vliv na školní úspěšnost a umožňují žákovi v budoucnu získávat další dovednosti a vědomosti a aplikovat je v praxi. Dále se jedná o vzájemné porovnání poznatků, zjištění případných vývojových nerovnoměrností a oblastí zaostávání nebo naopak akcelerovaného vývoje.

Speciálně-pedagogické vyšetření se zaměřuje na oblast matematických dovedností, čtení a psaní, kde se zjišťuje úroveň některých schopností a dovedností, které se do tohoto trivía výrazně promítají a zároveň tak poznamenávají celý vzdělávací proces. Jedná se především o posouzení grafomotoriky, vizuomotoriky, laterality, prostorového vnímání a pravolevé orientace, sluchové a zrakové percepce a matematických schopností. Důležité je také se zaměřit na způsob osvojování si těchto dovedností a využívání těch již dříve osvojených.

Psychologická diagnostika zahrnuje osobní a rodinou anamnézu, administraci standardizovaného komplexního individuálního testu rozumových schopností, dále se při této diagnostice posuzuje tvořivost a zjišťují osobnostní charakteristiky a vlastnosti dítěte (včetně sociálních a komunikačních dovedností). Probíhá zde také analýza výsledků pedagogické diagnostiky učitelů zaměřené na různé charakteristiky osobnosti žáka a na jejich projevy v chování. Psycholog zjišťuje specifika práce s učivem a strategii myšlení, tj. učební a kognitivní styly žáka. Nakonec probíhá analýza motivace a zájmové činnosti nebo u starších žáků profesní orientace.

2.7.1. Nástroje používané při komplexní diagnostice

Ve všech zkoumaných oblastech mimořádného nadání jsou podle dokumentu Standard komplexního vyšetření mimořádného (kognitivního) nadání v PPP z roku 2011 jako nástroje používány různé testy, zkoušky, dotazníky nebo např. kresby. Z jednotlivých tematických oblastí zkoumání se např. u zjišťování intelektu používají Testy kognitivních schopností TKS, Stanford-Binetovy inteligenční testy, Wechslerovy testy (WPPSI, WISC-III, WAIS-R, WAIS-III), Váňův inteligenční test aj. Pozornost a paměť zjišťuje Test cesty TMT, Paměťový test učení nebo Test koncentrace a pozornosti. Zkouška sluchové analýzy a syntézy nebo zkouška sluchové diferenciaci se používá při diagnostice vnímání. Pomocí zkoušky laterality, Rey-Osterriethovy komplexní figury TKF nebo Orientačního testu školní zralosti se diagnostikuje grafomotorika. Tvořivost zjišťuje Urbanův nebo Torranceho figurální test tvořivého myšlení

nebo třeba Orientační zkouška tvořivosti. Na osobnost nadaného žáka jsou zaměřeny buď dotazníky (např. Bochumský osobnostní dotazník BIP, Cattelův šestnáctifaktorový dotazník 16 PF nebo Osobnostní dotazníky pro děti B-JEPI nebo mládež HSPQ) nebo projektivní testy (např. Rorschachův test, Test hvězd a vln či Test stromu). Do komplexní diagnostiky patří také sociální oblast, která je zkoumána např. Testy rodinných vztahů nebo Dotazníky interpersonální diagnózy ICL. Motivace a zájmy žáka zjišťuje Dotazník motivace výkonu – LMI nebo Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry DVP. V rámci diagnostiky se může u žáka pomocí Škály klasické sociálně situační anxiety trémy KSAT zjistit, jak je žák úzkostlivý. U školní oblasti, do které spadá trivium i specifické poruchy učení, se používá např. Zkouška jazykového citu, Zkouška čtení, Zkouška psaní a pravopisu, Diagnostika SPU v českém jazyce nebo třeba Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky. Dotazníky stylů učení LSI a Dotazníky konstruktivního myšlení CTI se zaměřují na učební a kognitivní styly žáka. Dále se při komplexní diagnostice mohou využívat i další testy, např. Seběposuzovací škála dětské depresivity CDI či Heidelberský test řečového vývoje H-S-E-T.²

2.8. *Vzdělávání nadaných žáků*

2.8.1. Legislativa ČR a vzdělávání nadaných žáků

Žáci s mimořádným nadáním mají specifické potřeby, co se týče vzdělávání, jeho forem a možností. Ze školského zákona (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v platném znění), který se obecně věnuje problematice vzdělávání, se mimořádně nadanými dětmi zabývá speciálně § 17 a § 18. Podle tohoto zákona se umožňuje mimořádně nadaným dětem složit průřezovou zkoušku, která zajistí přestup do vyššího ročníku z daného předmětu a urychlí tak studium předmětu, ve kterém žák vykazuje nadprůměrné schopnosti. Školský zákon také umožňuje žákovi se vzdělávat podle individuálně vzdělávacího plánu (IVP), který je vytvořen speciálně pro konkrétního žáka a jeho vzdělávací potřeby. Tímto plánem se blíže zabývá vyhláška č. 73/2005 Sb.

---

2 Národní ústav pro vzdělávání. Standard komplexního vyšetření mimořádného (kognitivního) nadání v PPP. [online]. 2015 [cit. 2015-08-29]. Dostupné z

http://www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/nadani/diagnostika/standard_vysetreni_mn_v_ppp.pdf

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění říká, že při vzdělávání mimořádně nadaných žáků jsou nezbytná podpůrná opatření s cílem zajištění vzdělávacích potřeb dítěte. Mezi tato opatření patří např. speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání nebo využívání různých didaktických materiálů. Tato vyhláška se v § 13 věnuje také IVP, jak jsem již zmínila výše. Zákonní zástupci žáka mohou na základě speciálně pedagogického vyšetření požádat o vypracování IVP, který vychází ze školského vzdělávacího programu (ŠVP) u ředitele školy. Po identifikaci nadání u žáka by měl být IVP vypracován nejpozději do tří měsíců od identifikace nadání. Dále pak může být upravován během celého školního roku. IVP bývá vypracován na jakýkoliv vyučovací předmět tak, aby co nejvíce vyhovoval potřebám žáka. IVP je vypracován ve spolupráci školy, školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka. Možnost přechodu do vyššího ročníku nabízí § 14, kdy ředitel školy může povolit přechod žáka do vyššího ročníku na základě zkoušky před komisí, aniž by absolvoval předchozí ročník. (Fořtíková, 2009)

Mimořádně nadanými dětmi se zabývá i vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v platném znění. V této vyhlášce je např. V § 2 uvedeno, že poradenské služby by měly vytvořit vhodné podmínky, formy a způsoby práce pro mimořádně nadané žáky.

2.8.2. Organizační formy vzdělávání nadaných žáků

Možností, jak vzdělávat nadané děti, je celá řada. Proto je v dnešní době stále sporné, zda nadané vzdělávat integrovaně či je segregovat. Jakákoliv forma vzdělávání má své klady i zápory. To, jaká forma či způsob vzdělávání je pro daného žáka nejlepší, by se mělo odvíjet od jeho potřeb.

Organizační formy vyučování nadaných můžeme podle Juráškové (2006, s. 91, 92) rozdělit do čtyř širších kategorií:

1. Homogenní školy

V těchto školách jsou všechny třídy složeny z nadaných žáků. Mezi výhody této organizační formy patří flexibilita v rozvrhu, dobré podmínky pro organizování akcí zaměřených na rozvoj nadaných jedinců, s čímž souvisí možnost spolupráce dětí různého věku. Nevýhodou naopak může být izolace těchto žáků či omezený kontakt s vrstevníky z běžných tříd. Tyto školy jsou doporučovány pouze pro vysoce nadané žáky.

2. Homogenní třídy

Součástí základní školy s běžnými třídami bývají i homogenní třídy s nadanými žáky. Pokud se žáci z obou typů tříd dokáží akceptovat, může to být pro obě třídy žáků výhodné. Na druhou stranu však může docházet i k nezdravé rivalitě především, když jsou pak nadaní žáci v menšině. To pak samozřejmě může tyto žáky izolovat od ostatních. Aby se tomu dalo předejít, je vhodné žáky z obou typů tříd částečně integrovat v rámci různých aktivit či předmětů, např. při tělesné či výtvarné výchově, aktivity školního klubu apod.

3. Skupinová forma

Skupinová forma vyučování, tzv. cluster grouping znamená spojení nadaných dětí daného ročníků a následné umístění jich do jedné třídy spolu s běžnými žáky. Nadané děti díky tomu získávají ve spolužácích rovnocenné partnery pro komunikaci a spolupráci. Díky skupinové formě dochází i u běžných žáků k vyšším výkonům ve výuce. Ke skupinové formě můžeme zařadit i tzv. tracking, čímž rozumíme seskupování všech žáků do jedné skupiny podle jejich schopností a výkonů na dlouhou dobu. Pružnější možností je spíše tzv. ability grouping, kdy se utváří skupiny podle aktuálně zadávaných instrukcí. Další možností je např. vyučování, kdy se aktivity rozdělují podle kognitivní úrovně žáků, tzv. vrstevnitě – diferencované vyučování (tiered education). V tomto případě všichni žáci pracují na jednom tématu, ale učitel zadává úkoly individuálně podle potřeb jednotlivých žáků.

4. Individuální vyučování

Tato forma umožňuje jedinému nadanému žákovy zařazení do běžné třídy. I zde může docházet k izolaci, např. ze strany spolužáků nebo i jeho samotného, kdy se může cítit osamocený. Ztížená je pak i práce učitele, který se musí individuálně věnovat nadanému žákovi a zároveň i hůře prospívajícím spolužákům. Někdy může učitel využívat nadaného žáka jako pomocníka a „tahače“ slabším žákům. Takový žák se pak stává spíše asistentem učitele, než aby rozvíjelo vlastní schopnosti.

Skupinová forma a individuální vyučování se mohou kombinovat s tzv. vynětím (cluster grouping with pullout), kdy jsou nadaní žáci z různých tříd a škol seskupováni na určitý čas v týdně (několik hodin, jeden vyučovací den) a je jim poskytován obohacující program.

Do individuálního forem vyučování můžeme zařadit i domácí vyučování (home schooling), kdy dítě nedochází do školy, ale je vyučováno v domácím prostředí zpravidla jedním z rodičů, někdy za pomoci odborníka. Domácí vyučování sice zajišťuje plné pokrytí vzdělávacích potřeb nadaného žáka a totální individualizaci, ale může vést i k sociální izolaci žáka, i když tento způsob výuky neznámá, že by dítě nepřišlo do kontaktu s vrstevníky. Nabízí se také otázka, zda domácí výukou můžou skutečně žáci dosáhnout úrovně vědomostí a zručnosti dětí, které chodí do školy. Podle některých výzkumů (např. Ensign, 1997) vyšlo najevo, že děti vyučované doma dosáhly dokonce lepších výsledků ve výkonostních testech, než děti v běžné škole. (Jurášková, 2006)

Další specifickou individuální formou je mentorování, kdy je vyučování vedeno odborníkem (mentorem) v určitém oboru. Stejně tak tutoring je individuální forma vzdělávání nadaných, kde probíhá individuální nebo malé skupinové setkání žáků s odborníky z oblasti, podle jejich zájmu. (Jurášková, 2006)

2.8.3. Úprava obsahu vzdělávání nadaných žáků

Při práci s nadanými žáky je potřeba přicházet s takovými podněty, které dovedou žáka zaujmout. Je to proto, že tito žáci ve výuce špatně tolerují dril, mechanické učení a jednoduché úkoly. Nabízí se tedy dvě možnosti modifikace obsahu výuky, a to urychlení (akcelerace) a prohloubení (obohacování).

Akcelerace

Akcelerační, neboli urychlující výuka umožňuje žákovi rychlejší tempo a rychlejší postup ve vzdělávání. Cílem akcelerace je vytvořit takový obsah vzdělávání, který ovlivní délku školní docházky. Vnitřní akcelerace představuje především urychlení obsahu výuky v rámci třídy díky snížení opakování, vynecháním jednoduchých úloh nebo přeskočením známých úseků učiva. Žák se může proto věnovat látce, kterou se zbytek třídy zabývá s časovým odstupem.

Vnějšího uspořádání vzdělávacích podmínek se týká tzv. vnější akcelerace. Mezi tyto organizační formy, které podporují žáka, patří např.:

- předčasný vstup do školy;
- přeskokování ročníku (vynechání ročníku studiu);
- přeskokování předmětu (navštěvování předmětu ve vyšším ročníku);

- zhuštění ročníků (absolvování dvou ročníků v jednom školním roce);
- paralelní studium (absolvování některých předmětů na střední či jiné škole). (Machů, 2010)

Fořtík, Fořtíková (2007) mezi tyto formy řadí ještě např. mimoškolní aktivity, jako jsou vzdělávací kurzy nabízené na vyšší úrovni (víkendová nebo letní škola či korespondenční kurzy apod.).

„Akcelerace znamená razantnější zásah do průběhu studiu nadaného žáka, není však tolik organizačně náročná pro školu, kde dítě studuje“ uvádí manželé Fořtíkovi (2007, s. 46).

Mezi akcelerační programy můžeme zařadit i tzv. telescoping a compacting. Telescoping je takový program, při kterém žák zvládá učivo dvou ročníků během ročníku jednoho. Ke compactingu dochází ze zrychlení vyučovacího procesu, kdy se žák v ušetřeném čase věnuje rozvíjejícím aktivitám podle svého uvážení. (Machů, 2010)

Podle Hříbkové (2005) je typickou organizační formou akcelerace vyčlenění intelektově nadaných žáků do speciálních tříd nebo škol. Právě díky separaci těchto žáků je umožněno urychlování výuky díky rychlejšímu tempu a zároveň i vysokému intelektovému potenciálu těchto žáků.

Obohacování

Při obohacování učiva, neboli enrichmentu se věnuje maximální péče rozšíření, obohacení a prohloubení učiva. „Nadaný žák nepostupuje v učivu rychleji než ostatní spolužáci, ale obsah učiva je koncipován tak, aby probírané téma bylo za stejnou dobu ve srovnání s ostatními žáky zvládnuto ve větší šíři a hloubce“. (Hříbková, 2005, s. 143) Nadaný žák se v tomto případě vzdělává v běžné třídě s ostatními spolužáky, proto je obohacování považováno za integrační variantu vzdělávání.

Cílem obohacování je rozšíření, obohacení a prohloubení učiva o další informace a stimulace procesů objevování a vyhledávání dalších souvislostí a vazeb, které nabízí dané téma. (Zapletalová, 2006)

Podle Fořtíkových (2007) patří do této formy výuky i školní exkurze, zapojení do soutěží, odpolední vzdělávací kluby nebo zapojování externích odborníků do výuky, což umožňuje právě rozšiřování a obohacování učiva.

Modifikace obsahu učiva u nadaných žáků se podle Juráškové (2006) doporučuje v oblasti:

- abstrakce, kdy má být obsah postavený na abstraktních pojmech a tématech;
- komplexnosti, kdy jsou pojmy a myšlenky zahrnuté v obsahu komplexní a zároveň komplikované;
- pestrosti, kdy obsah zahrnuje témata, která jsou nad rámec učiva v běžných školách.

2.8.4. Hodnocení nadaných žáků ve škole

Typickými vlastnostmi nadaných dětí bývá přecitlivělost, perfekcionismus a ctížádostivost, kdy si žáci kladou vysoké, někdy až nerealizovatelné cíle. Právě hodnocení může žákovi pomoci si naplánovat takové cíle, aby pro něj byly dosažitelné a pomohli mu rozvíjet jeho sebeobraz.

Nadaní žáci jsou charakterističtí vysokou mírou vnitřní motivace, která je vhodným východiskem pro činnost žáků ve vyučovacím procesu. Vnitřní motivaci nejvíce podporuje slovní hodnocení, které je vhodné používat se sebehodnocením žáka. Učitel by nejen měl oceňovat správné výsledky, ale zároveň i podporovat kreativitu žáka. Žák by měl vždy cítit, že si učitel jeho práce váží a oceňuje ji, i když se někdy objeví kritická připomínka. (Machů, 2006).

Vzhledem k perfekcionismu a sníženému sebevědomí nadaných žáků je důležité při hodnocení dodržovat některé specifické pedagogické zásady:

1. Zásada pozitivnosti

Velmi důležité je, aby mělo hodnocení především povzbuzující funkci. Proto je důležité se při hodnocení i sebehodnocení zaměřovat hlavně na kladné stránky výkonu.

2. Zásada diskrétnosti

Hodnocení by mělo být osobní záležitostí žáka, kdy by sám rozhodl, zda ho chce sdílet se svými spolužáky. Není proto vhodné, pokud učitel hlásí výsledky před celou třídou. Zároveň by nemělo docházet ani k porovnávání výsledků, či zdůrazňování nejlepšího a nejhoršího výkonu mezi žáky ve třídě.

3. Zásada individuálního přístupu

Učitel by se měl vždy vyjadřovat k výkonu žáka individuálně a hodnocení sdělovat přímo jemu. S touto zásadou souvisí i uplatňování pedagogického taktu při hodnocení výkonu žáka. (Jurášková, 2006)

2.9. Domácí příprava

Domácí příprava je každodenní a nedílnou součástí žákovy přípravy do školy. Zároveň je doplňkem výuky, která proběhla ve vyučovací hodině, nebo přípravou na následující vyučovací hodinu. Domácí příprava také pomáhá žákovi dosáhnout lepších výsledků a zároveň eliminovat jeho případnou neúspěšnost. Převážně na 1. stupni základní školy bývá domácí příprava považována za tzv. komunikační most mezi školou a rodinou.³ Podle Klégrové (2003) se domácí příprava stává rodinnou záležitostí. Od rodičů je očekáváno, že vytvoří příjemné prostředí pro vypracování úkolů, pomůžou při organizaci času a budou podporovat motivaci dítěte. Právě vztahy mezi rodinou a školou jsou důležitým faktorem ovlivňující vzdělávání dítěte.

Za domácí přípravu lze považovat veškeré mimoškolní aktivity vykonávané doma, které souvisí se školním vyučováním a směřují k podpoře školní výuky.

Pro domácí přípravu je velmi důležité zajistit všechny potřebné podmínky. Mezi hlavní podmínky patří vhodná doba, která je věnovaná pro vypracovávání úkolů a měla by vycházet z individuálních potřeb každého žáka. Některému dítěti více vyhovuje udělat úkoly hned po škole a nikdo jiný si potřebuje odpočinout nebo se venku vyběhat. (Beníšková, 2007)

Beníšková (2007) doporučuje najít optimální dobu, která dítěti vyhovuje a tu pak zkusit dodržovat. Když se dítě bude připravovat nahodile podle toho, kdy se mu to zrovna hodí, nebude mít tzv. zvnitřněný řád.

Velký vliv na domácí přípravu má také prostředí, ve kterém probíhá. Beníšková (2007) doporučuje při domácí přípravě tiché prostředí. Některé děti mohou vyžadovat třeba tichou hudbu. Prostor by měl především dítěti poskytovat klid. Neméně důležitou roli hraje i pohodlná židle a psací stůl, který by mělo mít dítě jen pro sebe. Místnost by měla být vyvětraná a měla by mít přiměřenou teplotu. Dítě by nemělo být při práci vyrušováno, např. žádostmi rodičů o domácí práce nebo voláním k jídlu.

---

3 Základní škola Vnorovy. Koncepce domácí přípravy. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zsvnorovy.cz/data/koncepce.pdf>

Základní škola Příbor. Doporučení pro domácí přípravu na vyučování. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zsjicinska.cz/new/userFiles/2015-2016/dokumenty/doporuzeni-pro-domaci-pripravu.pdf>

Základní škola Čechtice. Systém domácí přípravy žáků. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z http://zscehtice.cz/domaci_ukoly.pdf

Základní a mateřská škola Tři Sekery. Koncepce domácí přípravy žáků. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zstrisekery.cz/files/Koncepce-domaci-pripravy-zaku.pdf>

Mezi sociální podmínky, které ovlivňují domácí přípravu, patří celková rodinná atmosféra a vztahy mezi jednotlivými členy rodiny. Pocit jistoty ve vlastních rodičích je pro dítě jedním z nejdůležitějších a ovlivňuje nejen školní výsledky, ale i budoucí životní vývoj a postoje. (Fryjaufová, 2006). Nedobré vztahy v rodině se mohou negativně podepsat na výsledcích dítěte ve škole. „Děti se přitom ochotněji věnují učení do školy, pokud se rodiče vyjadřují o učitelích, škole a vzdělání pozitivně a jsou připraveni své děti podpořit.“ (Rabušicová, 2004, s. 69)

K dalším sociálním podmínkám patří motivace. Nejčastější motivací bývá určitě odměna. Pro každé dítě může znamenat odměna něco jiného, např. pochvala, sladkost nebo návštěva kina. S odměňováním by se to však nemělo příliš přehánět. Učitel i rodiče by měly umět žáka motivovat tak, aby pro něj byly nové poznatky, informace a vzdělání obecně zajímavé. Učitel by měl umět zadávat domácí úkol takovým způsobem, aby byl pro žáky poutavý a motivoval je k hledání a vynalézání nových odpovědí.

Zralost dítěte je určitě další podmínkou pro domácí přípravu. Právě posouzení zralosti a připravenosti dítěte pro vstup do školy je velmi důležité. Nejen předčasný nástup dítěte do školy může činit potíže, ale ani pozdní doklad nástupu do školy se nemusí projevit bez problémů. To platí i u žáků mimořádně nadaných, kteří se mohou ve škole nudit a ztrácet tak zájem o učení a domácí přípravu z důvodu, že to, co se mají učit nebo procvičovat už znají.

Příprava na vyučování může mít velký vliv na rozvoj žákovy vůle, cílevědomosti, na utváření správného poměru k práci a učení. To vše má velký význam na mravní výchovu žáka. Pokud je výchovná práce dobře organizovaná, mohou úkoly spojené s domácí přípravou na vyučování vyvolávat radost z práce a dosažení dobrých výsledků. Také se mohou rozvíjet takové vlastnosti jako je vytrvalost, píle, vědomí odpovědnosti apod. (Pírek, 1980)

Domácí příprava si klade za cíl:

- procvičit učivo a ověřit si jeho pochopení;
- poskytnout individuální čas na promyšlení nově získaných informací;
- rozvíjet smysl pro povinnost a odpovědnost;
- rozvíjet schopnost se samostatně a pravidelně učit;
- motivovat pro upevnění a získávání nových znalostí, vědomostí a dovedností;
- rozvíjet schopnost organizovat a správně využívat čas;
- poskytnout zpětnou vazbu pro žáka, rodiče i učitele;
- pomoci rozvíjet klíčové kompetence;

- rozvíjet odpovědnost rodičů za přípravu svých dětí do školy.⁴

Při vstupu na základní školu nemívají žáci domácích úkolů příliš mnoho, avšak nároky na domácí přípravu jsou na děti i rodiče poměrně velké. Týká se to hlavně přípravy pomůcek, jako je např. vystřihování písmenek a dále grafomotorického procvičování. Těmito aktivitami by si děti měly postupně zvykat na plnění školních povinností. V tomto období, kdy si děti ještě nemohou poznamenávat, co je za domácí úkol, by měli školním povinností věnovat vyšší pozornost právě rodiče. V první třídě bývá v rámci domácí přípravy důležité např. čtení, kdy by rodiče měli kontrolovat to, co dítě opravdu čte. Právě rodiče mohou domácí přípravu a domácí úkoly udělat pro své dítě zábavnější. Děti pak mnohdy ani netuší, že se učí. (Klégrová, 2003)

S dalšími ročníky přibývá i náročnost na domácí přípravu a některé děti mohou potřebovat od rodičů více pomoci. Pro rodiče je pak i velmi obtížné najít hranici, kolik času věnovat dítěti s pomocí domácí přípravy. Samozřejmě i nadané děti někdy potřebují dohled a pomoc rodičů. Taková pomoc pak někdy spočívá pouze v ujišťování dítěte ve správnosti prováděného úkolu nebo ho ujišťují, že se na ně může kdykoliv obrátit, kdyby si nevědělo rady. (Klégrová, 2003)

Podle Šulové (2009) by mělo dítě umět požádat rodiče o pomoc, když potřebuje. Díky domácí přípravě se mohou naučit rodiče s dětmi spolupracovat při řešení různých úkolů. Rodič tak může být pro dítě i dobrým příkladem.

---

4 Základní škola Vnorovy. Koncepce domácí přípravy. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zsvnorovy.cz/data/koncepce.pdf>

Základní škola Příbor. Doporučení pro domácí přípravu na vyučování. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zsjicinska.cz/new/userFiles/2015-2016/dokumenty/doporučení-pro-domací-přípravu.pdf>

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktické část bakalářské práce je zaměřena na kvalitativní výzkum, kde jsou pomocí kazuistiky a polostrukturovaného rozhovoru zjišťovány konkrétní možnosti domácí přípravy u předem vybraných nadaných žáků. Výzkum probíhal v čtyřech rodinách s nadaným žákem.

Pro lepší orientaci v problematice nadaných dětí a jejich možnostem domácí přípravy, jsem konzultovala toto téma s PhDr. Jitkou Fořtíkovou, Ph.D. z Centra nadání a s PhDr. Pavlou Pickovou z Pedagogicko-psychologické poradny pro Prahu 1, 2 a 4. Díky získaným informacím o nadaných žácích se tato část práce mohla zaměřit i na specifika domácí přípravy.

Před samotným výzkumem bylo provedeno pilotního šetření kvůli srozumitelnosti kladených otázek a vhodnosti použitých metod v rozhovoru s matkou nadaného žáka, kteří se dále výzkumu nezúčastnili.

3.1. Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit a zmapovat možnosti domácí přípravy nadaného žáka. Dílčí cíl výzkumu je zaměřen především na specifika domácí přípravy spojená s nadáním, tj. na materiály, pomůcky a další možnosti, které využívají nadané děti při domácí přípravě. Ve výzkumu byly zjišťovány i specifika domácí přípravy.

Rozhovor je pak především zaměřen na názory a pohledy rodičů nadaných žáků.

Formulace výzkumných otázek

Hlavní otázka: Jak probíhá domácí příprava u nadaného žáka?

Dílčí otázka č. 1. : Jaké pomůcky a materiály využívá ke své domácí přípravě nadaný žák?

Dílčí otázka č. 2. : Existují nějaká specifika domácí přípravy nadaného žáka?

3.2. Strategie a metody výzkumu

V kvalitativním výzkumu je použita výzkumná strategie kazuistika a výzkumná metoda polostrukturovaného rozhovoru. Kazuistika i polostrukturovaný rozhovor jsou použity ve všech čtyřech rodinách, kde byl výzkum uskutečňován. Všechny kazuistiky popisují konkrétní nadané děti. Tyto kazuistiky jsou vypracovány se souhlasem rodičů i žáků, avšak kvůli zachování anonymity a ochrany osobních údajů jsou zvolena smyšlená jména dětí i rodičů. Dále nejsou zmíněny konkrétní názvy škol, které žáci navštěvují. Pouze je uvedeno, o jaký typ školy se jedná. Při této výzkumné strategii jsem se řídila podle formuláře pro kazuistiku z pedagogicko-psychologické poradny a zároveň z knihy I. Šnýdrové Psychodiagnostika. V rámci této strategie byla použita technika rozhovoru, pozorování a analýzy dokumentů.

Polostrukturovaný rozhovor jsem použila jako vhodnou metodu v další části výzkumu. Tento typ rozhovoru umožňuje reagovat na odpovědi respondenta a případně klást doplňující otázky, které mohou pomoci získat odpověď pro zkoumanou problematiku. Otázky rozhovoru byly předem připravené a rodiče (především matky) byli ochotni na všechny otázky, i ty doplňující, odpovědět. Rodiče byli předem seznámeni s cílem bakalářské práce a následně s průběhem výzkumného šetření. Veškeré poznámky rozhovoru byly písemně zaznamenávány a ve třech případech na svolení rodičů bylo možno použít nahrávání na diktafon. Každý rozhovor trval přibližně 30 – 40 minut. Na některé odpovědi jsem reagovala doplňujícími otázkami.

Vzhledem k počtu výzkumného vzorku nadaných žáků se nemohou považovat výsledky výzkumu za obecně platné, ale mohou být hodnotným podkladem pro danou problematiku či další zkoumání.

Otázky polostrukturovaného rozhovoru:

- V jakém čase a jak často u Vás probíhá domácí příprava?
- Co u Vás zahrnujete do domácí přípravy?
- Jaké pomůcky či materiály používáte při domácí přípravě?
- Vnímáte nějaká specifika či zvláštnosti u domácí přípravy nadaného žáka?
- Kde získáváte informace a doporučení na domácí přípravu?

3.5. Výběr výzkumného vzorku

Výběr výzkumného vzorku probíhal na základě oslovení konkrétních rodin s nadaným dítětem. Tyto rodiny byly vybrány na základě doporučení konkrétní osobou. Kritériem při výběru bylo diagnostikované nadání a věk 6 - 15 let. V potaz byla vzata i vzdělávací instituce, kterou dítě navštěvuje. Preferována byla škola či třída pro nadané děti, osmileté gymnázium, alternativní základní škola aj., nikoliv běžnou základní školu bez jakéhokoli zaměření.

Otázky rozhovoru byly směřovány na rodiče nadaných dětí.

3.4. Etické aspekty výzkumu

Při provedení výzkumného šetření v rodinách byly dodržovány základní etické aspekty výzkumu. Celý výzkum byl vedený tak, aby nepřinášel žádné negativní dopady. Každý krok výzkumu byl proveden podle nejlepšího svědomí a vědomí. Dodržena byla i publikační etika, která zaručuje i ochranu osobních údajů. Proto jsou použita i jiná jména u výzkumného vzorku a nejsou zmiňovány konkrétní názvy škol.

3.3. Analýza výsledků výzkumu

Při analýze výsledků bylo použito otevřené kódování. V přepsaném textu byla vyhledávána témata, která byla vyhodnocena jako významná a byl jim udělen příslušný kód. Kódy, zkratkovitě vyjádření významu, byly zaznamenávány ručně do přepsaného rozvoru. Následně byl vytvořen seznam těchto kódů, z něhož byly vytvořeny kategorie podle jejich podobnosti. V těchto kategoriích pak byly hledány podobné pojmy, které vytvářely podkategorie v rámci té dané kategorie. U každého výzkumného vzorku tak vznikl seznam těchto kódů, který byl několikrát přepracován. Dále pomocí axiálního kódování docházelo ke spojování těchto kategorií pomocí paradigmatického modelu (příčinné podmínky → jev → kontext → intervenující podmínky → strategie jednání a interakce → následky). Do jednotlivých kategorií paradigmatického modelu byly řazeny jednotlivé kategorie z otevřeného kódování.

3.6. Kazuistiky a rozhovory

3.6.1. Kazuistika a rozhovor č. 1 (Kamila, 10 let)

Kazuistika

Rodinná anamnéza

Matka Kamily má vysokoškolské vzdělání v oboru umění, ale pracuje na částečný úvazek jako lektorka výtvarných kurzů. Díky zkrácenému úvazku má více času na děti. Otec má také vysokoškolské vzdělání ekonomického směru a pracuje jako finanční poradce v bance. Kamila má mladší sestru Moniku (4 roky), která chodí do soukromé mateřské školky se zaměřením na výtvarnou a hudební výchovu.

Osobní anamnéza

Kamila se narodila v roce 2005 ve 42. týdnu těhotenství a byla plánované dítě. Porod proběhl císařským řezem, ale bez jakýchkoliv komplikací. Porodní váha Kamily byla 3400g a míra 48cm. Kamila byla kojená 8 měsíců.

Podle matky probíhal raný vývoj u Kamily v pořádku, bez jakýchkoliv komplikací. Chodit začala v 11 měsících bez držení. První slova, která začala Kamila používat v 11 měsících, byla táta, máma, bába a Jája (jméno psa). Další slova, především pojmenování lidí, věcí a činností začala používat velmi rychle a následně na to tvořila jednoduché fráze a věty. Ráda se zajímala o nová slova a učila se písmena. Sama si pak slova skládala a některá si i vymýšlela. V pěti letech už Kamila četla a psala. Po rodičích vždy pak chtěla vědět, zda je její slovo napsané správně, nebo zda správně vyslovuje.

V pěti letech nastoupila Kamila do mateřské školy, kde se velmi rychle zadaptovala. S dětmi se dovedla velmi rychle skamarádit. Pomohlo tomu také to, že některé děti ve školce znala ze sousedství. Ve školce strávila Kamila 1 rok a v 6 letech nastoupila na základní školu.

Během dětství prodělala Kamila klasické dětské nemoci, jako jsou např. neštovice. Kolem čtvrtého roku trpěla častými angínami, proto také nastoupila později do mateřské školky. Dnes se Kamila s ničím neléčí a netrpí žádnými alergiemi.

Školní anamnéza

Od pěti let navštěvovala Kamila běžnou mateřskou školkou. Adaptovala se zde bez obtíží. S dětmi se velmi rychle skamarádila a dobře s nimi vycházela. V mateřské školce si s dětmi ráda hrála na školu, kde je učila číst a psát. Velmi ráda měla v té době dětské knihy a encyklopedie určené starším dětem.

Před nástupem na základní školu bylo pedagogicko-psychologickou poradnou doporučeno rodičům dát Kamilu do školy s programem pro nadané žáky. Kamila nastoupila na základní školu se zaměřením na vzdělávání nadaných dětí v Praze.

Číst uměla Kamila již před nástupem na základní školu, v pěti letech. Ve škole od začátku četla velmi hezky a plynule. Zvládala i složitější věty. Ve škole jí zároveň motivovalo, že zde umí číst, podobně jako ona, více dětí. Slova, která pro ni byla složitější, četla opatrně, aby slovo dokázala přečíst správně. Když se jí to nepovedlo, četla ho i vícekrát. Kamila je ráda, když ví, co čte, je pro ni proto důležité, že textu rozumí. Čtení ji velmi baví nejen ve škole, ale i doma.

Před nástupem do školy uměla Kamila také psát. Nejprve psala pouze tiskace a až ve škole se začala učit psací písmo. Když začala psát, preferovala levou ruku. Lateralita u Kamily byla jasná již před nástupem do školy. V pedagogicko-psychologické poradně proběhlo vyšetření lateralit a vyšetření pravolevé orientace. I když si Kamila osvojilo psací písmo, sama raději preferuje písmo tiskací. Kamila používá psací potřeby, které jsou speciálně doporučovány levákům.

Počty uměla Kamila ještě před nástupem do první třídy. Matematika však pro ni není tolik atraktivní jako jiné předměty, i když jí nedělá žádné problémy. V hodinách matematiky většinou drží tempo se svými spolužáky. V matematice jí spíše baví slovní úlohy nebo různé logické hádanky, než běžné mechanické počítání.

Z ostatních předmětů jí baví např. přírodověda. Ráda si čte různé encyklopedie a z vlastní iniciativy si připravuje referáty na různá témata, která jí zajímají.

Kamila od šesti let navštěvuje také základní uměleckou školu, kde se učí hře na flétnu. Od osmi let si Kamila sama přála přidat hru na klavír a do budoucna ji láká saxofon.

Podle vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny je Kamila komunikativní a má velmi dobrou slovní zásobu a verbální projev. Ve verbální oblasti se úroveň rozumových schopností pohybuje v značném nadprůměru. Kamila velmi dobře pracuje s pojmy a má velmi dobré všeobecné znalosti. V matematice nejraději řeší slovní úlohy a rébusy. Jiné početní operace zvládá v mírném nadprůměru. Při psaní občas střídá psací a tiskací písmo, které

preferuje. V neverbální oblasti je v mírném nadprůměru se zaměřením na detail. Kresba postavy je dobrá. Kamila je také hudebně nadaná.

Rozhovor

- V jakém čase a jak často u Vás probíhá domácí příprava?

Domácí příprava u Kamily probíhá většinou každý den či ob den. Přesně vyhraněný čas pro přípravu nemá, ale na přání rodičů by měla mít hotové domácí úkoly a další přípravu do školy ještě před večeří, což bývá kolem šesté hodiny večer. Vždy zde záleží na časové náročnosti a obtížnosti domácího úkolu. Pomoc od rodičů Kamila většinou nevyžaduje, a pokud ano, tak se jedná spíše o pomoc s praktickými věcmi, jako je např. domácí výroba nebo příprava pomůcek. Matka Kamily zde např. vzpomněla na vypěstování semínek nebo přípravu herbáře. Dále rodiče pomáhají s kontrolou domácího úkolu, který si Kamila ale dělá sama.

- Co u Vás zahrnujete do domácí přípravy?

Domácí přípravy u Kamily z větší části zahrnuje domácí úkoly požadované školou. Kamila si ale také ráda připravuje různé projekty a referáty, které přednáší ve třídě. Jedná se hlavně o přírodovědné předměty nebo český jazyk a literaturu, kde prezentuje přečtené knížky formou čtenářského deníku. Vše Kamila dělá dobrovolně pouze z vlastní iniciativy. Rodiče jí v tom zatím podporují, ale zároveň si uvědomují, že zde záleží na konkrétním učiteli, zda dá Kamile prostor a jak se k její aktivitě v hodině postaví. Momentálně se Kamila domlouvá s učitelem, zda si může referát připravit, což se zamlouvá i rodičům. Právě díky těmto referátům čte Kamila velmi často encyklopedie a hledá témata, která jí zajímají. Podle matky to jeden čas bylo téma dinosaurů, vlajky světových států nebo např. objevy a vynálezy. V rámci domácí přípravy ještě Kamila cvičí hru na flétnu a na klavír, kterou se učí na základní umělecké škole. Na klavír dochází domů Kamile soukromá učitelka.

- Jaké pomůcky či materiály používáte při domácí přípravě?

Při nástupu do školy procvičovala matka s Kamilou především grafomotoriku z důvodu střídání písma. Používala při tom různé písanky pro první třídy, které nebyly nějak speciálně zaměřené pro nadané děti. Žádné speciálně pomůcky nyní Kamila nevyužívá. Z neučebních materiálů, to dříve byly knihy s detektivní tematikou a rozvojem představivosti, jako je např. kniha Odhalení zločinu s hádankami a luštěním nebo kniha Leonardo daVinci a zloděj obrazů.

Kamila zatím netráví tolik času na počítači a nevyhledává ani počítačové hry. Příprava na základní uměleckou školu představuje hru na flétnu a klavír.

- Vnímáte nějaká specifika či zvláštnosti u domácí přípravy nadaného žáka?

Možná specifika domácí přípravy vidí rodiče především v samostatnosti Kamily. Kamila si dovede sama zorganizovat práci a zároveň je pečlivá v plnění školních povinností. Sama často upozorňuje rodiče, když je potřeba něco společně připravit.

- Kde získáváte informace a doporučení na domácí přípravu?

Informace o tom, jak se s Kamilou doma učit a připravovat zatím rodiče s nikým nekonzultovali. Ve škole se občas poradí s třídní učitelkou, která rodičům doporučí konkrétní tituly učebnic nebo knih na dané procvičování. Podle matky si Kamila sama dovede najít zajímavé tituly, které by jí bavily. V první třídě používala matka s Kamilou pro nácvik grafomotoriky různé písanky nebo se inspirovala na internetových stránkách www.pisanka.cz. Rodiče vědí, že existují organizace a programy jako je dětská Mensa, Centrum nadání nebo kluby pro nadané děti, ale žádnou z těchto organizací nenavštěvují a ani nevyužívají jejich služby.

3.6.2. Kazuistika a rozhovor č. 2 (Jakub, 9 let)

Kazuistika

Rodinná anamnéza

Matka i otec Jakuba mají vysokoškolské vzdělání v oblasti medicíny. Matka pracuje jako zubní lékařka a otec je praktický lékař. Jakub má starší sestru Kláru (13 let), u které nebylo diagnostikováno nadání. Klára je dyslektik a dysgrafik a navštěvuje běžnou základní školu. Otec má z prvního manželství ještě dva syny (18 a 20 let). Ve společné domácnosti žijí ještě s Jakubovou babičkou z matčiny strany. Rodina bydlí samostatně v patře rodinného domu, zatímco babička bydlí v přízemí.

Osobní anamnéza

Jakub se narodil v roce 2006 ve 40. týdnu těhotenství. Jakub byl chtěné, ale neplánované dítě. Těhotenství probíhalo v pořádku bez jakýchkoliv komplikací. Následný porod proběhl přirozeně v plánovaném termínu bez větších problémů. Jakub vážil 2900g a měřil 46cm.

Jakub začal chodit samostatně chodit už kolem 10. měsíce. Mluvit začal Jakub také velmi brzy a kolem 1 a půl roku měl slovní zásobu přibližně 100 slov. Ve 2 letech začal Jakub poznávat písmena, nejprve pouze velká tiskací písmena a číslice. Brzy začal skládat věty a nastalo období častého dotazování. Jakub byl velmi zvědavé dítě a kladl rodičům a okolí spoustu otázek. Ve 4 letech Jakub četl poměrně plynule a začal se zajímat o texty v angličtině. V této době uměl počítat i do 100. Jakub uměl řešit matematické úlohy pro 1. třídu. Kolem 4 roku začala Jakuba zajímat městská hromadná doprava. Ačkoliv s rodiči často cestoval autem, začal se dožadovat cestování autobusem nebo tramvají. Učil se autobusové zastávky jednotlivých linek, které si pamatoval nazpaměť. V pěti letech se začal zajímat o logické a dějové situace a sám si vymýšlel vlastní teorie, proč se konkrétní děj či jev, děje zrovna tímto způsobem.

Ve 3 a půl letech nastoupil Jakub do česko-anglické mateřské školky. Sportovní aktivity ho nikdy moc nebavily, ačkoliv je rodina poměrně sportovně založená (lyže, cyklistika).

Rodiče s dětmi hrají často deskové hry. Jelikož Jakub chápe i složitější hry, může hrát i hry pro starší děti či dospělé.

Na doporučení pedagogicko-psychologické poradny dali rodiče Jakuba do školy pro nadané žáky. Jakub se vzdělává podle individuálně vzdělávacího plánu.

Školní anamnéza

Jakub chodil od 3 a půl let do česko-anglické soukromé mateřské školky. Adaptace zpočátku byla složitější, protože byl Jakub fixován na rodiče, především na matku. Jakub nejprve odmítal do školky chodit, chtěl přejít rovnou na základní školu, protože u starší sestry viděl, že se učí číst a psát a píše doma úkoly, což ho fascinovalo a chtěl totéž. Rodiče po domluvě s učiteli ve školce vymysleli pro Jakuba speciální program, kdy mohl děti něco naučit on sám. Někdy dětem předčítal z knížky, nebo je učil počítat.

Do první třídy nastoupil Jakub v 6 letech. Rodiče na doporučení pedagogicko-psychologické poradny zvolili základní školu s programem pro nadané žáky. Jakubovi byl také doporučen individuálně vzdělávací plán. V rámci vyšetření bylo u Jakuba zjištěno matematicko-logické nadání.

Přechod na základní školu nebyl pro Jakuba nijak problémový, jak se předem rodiče obávali. V některých předmětech se ze začátku Jakub trochu nudil, ale podle matky na to dobře reagovala učitelka a pro Jakuba vždy našla nějakou aktivitu. Pro rodiče byla důležitá vstřícnost školy, která umožnila Jakubovi akceleraci v matematice, tzn., že Jakub tento předmět nastoupil rovnou od 2. třídy.

Číst začal Jakub už kolem 3 roku. Jakub čte velmi rád a dobře, zvládá se koncentrovat i na velkou část textu. I když je Jakubova čtenářská dovednost velmi dobrá, stále se prý zlepšuje.

Před nástupem do školy uměl Jakub tiskací písmo. Přejít z tiskacího písma na psací písmo byl zpočátku problematický, kdy např. Jakub spojoval psací i tiskací písmena v konkrétních slovech. Nyní píše Jakub psacím písmem bez problémů, ale upřednostňuje písmo tiskací.

Jakub uměl od 4 let řešit složitější matematicko-logické operace. V 1. třídě díky akceleraci absolvoval matematiku rovnou ve 2. třídě. Nyní je Jakub ve 4. třídě, ale na matematiku dochází do 5. třídy. Rodiče tento postup velmi oceňují a vyhovuje jim, stejně jako Jakubovi. Jakub v matematice velmi rád řeší slovní úlohy, logické příklady, hádanky a rébusy. Je schopen vymýšlet vlastní úlohy.

Jakubovi se ve škole líbí. Nudné mu přijdou pouze předměty jako výtvarná nebo tělesná výchova. Se svými spolužáky má Jakub dobrý vztah. Svou výjimečnost, především v matematice si uvědomuje. Rodiče uvažují dát dále Jakuba na osmileté gymnázium se zaměřením na matematiku.

Podle vyšetření z pedagogicko-psychologické poradny bylo Jakubovi diagnostikováno jazykové nadání a vysoké matematicko-logické nadání. Jakub má velmi bohatý verbální projev. Tempo jeho práce rychlé a dobře se koncentruje. Početní operace zvládá Jakub v pásmu výrazného nadprůměru. Jakub má mírné křečovitě držení tužky. Kresba postavy je dobrá.

Rozhovor

- V jakém čase a jak často u Vás probíhá domácí příprava?

Jelikož se rodiče snaží dohlížet na to, aby měl Jakub do školy vždy vše připravené, domácí příprava probíhá každý den. Podle rodičů by se měl Jakub snažit v pátek po škole udělat domácí úkoly, aby měl volný víkend, což se ale prý úplně ne vždy povede a tak domácí příprava probíhá i v neděli odpoledne. Rodiče se tedy snaží, aby se Jakub připravoval každý den a to i tehdy, když si Jakub myslí, že se zrovna nemá čemu učit. Jakub si v týdnu vypracovává úkoly hned po příchodu ze školy. Zároveň nechtějí Jakuba do ničeho nutit, ale spíše mu dát prostor a podpořit ho ve vlastní aktivitě.

- Co u Vás zahrnujete do domácí přípravy?

Domácí příprava u Jakuba zahrnuje především splnění studijních požadavků ze školy. Když Jakub nastoupil do školy, učila se s ním matka hrou, podle inspirace knihy Naučte své dítě efektivnímu učení od Evy Fryjaufové. Některé možnosti matka využívala již dříve při učení s dcerou Klárou. U Jakuba to přizpůsobila vyšším požadavkům, např. u Kláry používala kartičky s obrázky a slovíčky z angličtiny, ale Jakub má např. kartičky se zkratkami chemických prvků. Každý den si také Jakub vylosuje obálku, kde má připravenou matematickou nebo logickou hádanku. Hra pak spočívá v tom, že Jakub si losuje kartičky a následně odpovídá na otázku. Někdy požaduje na rodičích, aby kartičky nosili s sebou, když jdou na procházku nebo výlet, kde se pak Jakub zabavuje losováním z pytlíčku. Podle matky to Jakub bere spíše jako hru, než učení.

- Jaké pomůcky či materiály používáte při domácí přípravě?

K domácí přípravě používá Jakub množství pomůcek vyrobených rodiči. Jde např. o různé kartičky, obálky s hádankami, dále to jsou rébusy, skládky apod. Inspiraci v tomto případě matka čerpá z knížek nebo z internetu, ale říká, že sama si hodně aktivit vymýšlí. Děti s rodiči také rády hrají deskové hry, jako je např. Carcassone nebo Osadníci z Katanu. Jakuba také velmi baví strategická hra rozvíjející logické myšlení Genial, i když je určena pro děti staršího školního věku.

- Vnímáte nějaká specifika či zvláštnosti u domácí přípravy nadaného žáka?

Matka si u Jakuba uvědomuje odlišnosti v domácí přípravě oproti starší Kláře, se kterou se připravovala jiným způsobem. U Jakuba se snaží rozvíjet znalosti nad rámec výuky a požadavků školy.

- Kde získáváte informace a doporučení na domácí přípravu?

Některé informace, jak jsem již zmínila výše, získávají rodiče z odborných knih nebo z internetových stránek. Zpočátku byly pro rodiče zásadní rady od psycholožky z pedagogicko-psychologické poradny. Podle matky měli také vždy štěstí na vstřícné učitelky, které uměly poradit nebo doporučit, kam se případně obrátit pro radu či další informace. Některé informace si také vyměňují s ostatními rodiči dětí, které chodí s Jakubem do třídy. V Centru nadání dříve navštěvovali některé zájmové kroužky.

3.6.3. Kazuistika a rozhovor č. 3 (Marek, 13 let)

Kazuistika

Rodinná anamnéza

Markova matka má středoškolské vzdělání a pracuje jako učitelka v mateřské škole. Nyní si dodělává vysokoškolské vzdělání. Otec pracuje jako IT programátor a má vysokoškolské vzdělání. Marek má staršího bratra Dominika (15 let), který příští rok nastoupí na střední školu. Sourozenci mají spolu nyní hezký vztah, ale dříve tomu tak nebylo. Když byli mladší, velmi často spolu soupeřili o přízeň a pozornost rodičů. Nechtěli si pomáhat a navzájem se posmívali např. při neúspěchu jednoho z nich. Marek se často vysmíval Dominikovi, že není tolik chytrý a vyzdvihoval činnosti, ve kterých je lepší než Dominik. Dominik na to reagoval tím, že více zlobil a měl kázeňské problémy ve škole. Nyní mají bratři přátelský vztah a podle rodičů se více respektují.

Rodina se přestěhovala z Prahy do rodinného domu na vesnici za Prahou, kde žijí teprve druhým rokem. Stěhování nemělo vliv na změnu školy ani u jednoho z chlapců.

Osobní anamnéza

Marek se narodil v dubnu roku 2002 jako druhé a plánované společné dítě rodičů. První těhotenství matky probíhalo bez problémů, ale při porodu Marka nastaly mírné komplikace a tak musel být proveden císařský řez. Marek vážil 3500g a měřil 51cm. Narodil se v plánovaném termínu ve 40. týdnu. Po porodu měl Marek mírné dýchací problémy a podstoupil několik vyšetření.

Raný vývoj byl u Marka velmi podobný jako u Dominika. První slova začal říkat v 11 měsících a bez pomoci chodil v 1 roce. Ve 2 a půl letech začal Marek poznávat tiskací písmena a půl roku na to začal číst. Ve 3 a půl letech už četl poměrně plynule a naučil se sčítat a odečítat do 10. V té době bylo Dominikovi 5 let a teprve se učil písmena. Ve stejný čas začaly rozepře mezi oběma chlapci, kdy se Marek často vytahoval na Dominika s tím, že on už umí číst a počítat a jeho starší bratr ne.

Marek nastoupil do mateřské školy ve 4 letech (Dominik v té době nastupoval na základní školu). Marek chodil do školky, kde pracovala jako učitelka jeho matka. S adaptací problémy neměl, pravděpodobně i díky tomu, že školku znal, když do ní chodil bratr. V té době ho nejvíce bavily knihy a časopisy. Marek velmi rád četl.

Rodiče se nesnažili nijak výrazně rozvíjet Markovo nadání. Většinou nechávali na něm samotném, aby dělat to, co ho baví. Výrazný vliv na Marka mělo to, že Dominik chodil do školy a Marek se učil s ním.

Školní anamnéza

Od 4 do 6 let navštěvoval Marek mateřskou školu. Zadaptoval se zde velmi rychle, jelikož prostředí školky znal již z doby, kdy tam chodil jeho bratr. Výhodou pro něj byla i přítomnost matky v roli učitelky. Podle matky tu roli Marek moc neodděloval. V tomto období ho velmi bavilo čtení a Marek tehdy vyhledával knihy a dětské časopisy, které rád četl.

Před nástupem do školy rodiče s Markem navštívili prvně pedagogicko-psychologickou poradnu kvůli diagnostice nadání (pozn. s Dominikem rodiče v poradně byli až ve 2. třídě kvůli dyslexii). Markovi bylo diagnostikováno všestranné nadání a i když podle pedagogicko-psychologické poradny bylo rodičům nabídnuto vzdělávání ve škole s programem pro nadané žáky, rozhodli se dát Marka na běžnou základní školu s rozšířenou výukou jazyků (jednalo se o stejnou základní školu, do které chodil Dominik).

Na základní škole si Marek nerozuměl se spolužáky a nebyl tolik oblíbený, protože se vychloubal nad ostatními, kteří neuměli to, co on. Opakovala se stejná situace jako s bratrem. Rodiče se tedy po dohodě s třídní učitelkou a psycholožkou domluvili, že Marek nastoupí na základní školu pro nadané žáky. Zde si již našel kamarády a škola ho bavila. V 5. třídě dělal přijímací zkoušky na osmileté gymnázium, kam pak také nastoupil. Marek nyní studuje v sekundě a na gymnáziu se mu zatím líbí.

Marek četl již ve 3 letech a rád si vyhledával literaturu, která ho bavila. Na základní škole se v hodinách českého jazyka tolik nesoustředil a občas vyrušoval, což mělo za následek několik poznámek. Bylo pro něj obtížné se koncentrovat na text, který ho nebaví. Asi ve 3. třídě přestalo Marka čtení bavit a více se věnoval hraní na počítači. Nyní se Marek zase občas vrací k četbě, především té, co potřebuje do školy a občas čte i něco podle své volby.

Jakmile Marek četl, zkoušel i psát. V předškolním věku se uměl podepsat a zvládl psát písmena tiskace. Psací písmo se naučil až v 1. třídě. Zpočátku měl problém s úchopem tužky, ale po pár lekcí správné úchopu a vhodně zvolených psacích potřebách byl úchop dobrý. To mělo vliv i na psací písmo, které se díky tomu také zlepšilo.

V předškolním věku uměl Marek počítat do 20 s tím, že zvládl i sčítat a odečítat. Díky dobrému čtení a schopnosti porozumět textu, zvládal Marek velmi dobře slovní úlohy. Matematika mu šla v mírném nadprůměru ve srovnání s ostatními spolužáky, ale Marka tolik nebavila. Většinu chyb, které udělá, je převážně z jeho nepozornosti nebo zbrklosti.

Z předmětů ve škole baví Marka informatika, dějepis a biologie. Marek se také zúčastnil několika olympiád a soutěží v matematice. Momentálně ho nejvíce zajímají informační technologie a v budoucnu by chtěl pracovat jako programátor.

V pedagogicko-psychologické poradně bylo Markovi diagnostikování všeobecné nadání. Marek má velmi dobrý verbální projev. Ze začátku se velmi dobře soustředí, ale po delší činnosti, která ho nebaví, se koncentrace snižuje. Úroveň rozumových schopností je v mírném nadprůměru. Verbální oblasti dominují všeobecné dovednosti. V matematice pracuje v rychlejším tempu, zvládá i složitější úlohy.

Rozhovor

- V jakém čase a jak často u Vás probíhá domácí příprava?

Markova domácí příprava probíhá momentálně nahodile, podle toho, kdy má domácí úkol nebo jiný požadavek ze školy. Na základní škole se rodiče snažili dohlížet na to, aby se Marek připravoval každý den. Nyní se Marek více učí před důležitou písemkou, např. čtvrtletní. Marek domácí přípravě nevěnuje tolik času, kolik by podle matky mohl. Když se Marek učí anglická nebo francouzská slovíčka, tak velmi často pouze večer před testem nebo zkoušením. Soukromá výuka francouzštiny probíhá 2x týdně a to v úterý a čtvrtek od 15:30 do 17:00.

- Co u Vás zahrnujete do domácí přípravy?

Markova domácí příprava představuje v první řadě splnění úkolů požadovaných školou. Dále Marek dochází na soukromé hodiny francouzštiny, někdy naopak lektorka přijde za Markem domů. Do domácí příprava tedy spadají i soukromé hodiny francouzštiny. Poslední rok se Marek věnuje informačním technologiím a programování. Ve škole se podílí na fungování studentského webu. Velmi často IT problematiku konzultuje s otcem, který ho, když je to možné, bere na různé konference nebo veletrhy. Na základní škole Marek procvičoval grafomotoriku a správný úchop tužky. S matkou docházel do pedagogicko-psychologické poradny, kde absolvovali kurz grafomotoriky. Podle matky to Markovi pomohlo nejen v držení tužky, ale společně se naučili několik relaxačních technik, které Markovi pomáhají i nyní.

- Jaké pomůcky či materiály používáte při domácí přípravě?

Při nácviku správného úchopu používal Marek nástavce na tužku z různých materiálů (např. Claw grip, což je gumový nástavec se třemi otvory na prsty a slouží pro nácvik

základní pozice prstů a pomáhá odstranit případné křeče.). V případě grafomotoriky využívali zpočátku i šablony a velké archy papíru, na které matka předkreslila např. elipsy, esovité zahnuté tvary, které potom Marek obkresloval právě kvůli uvolnění ruky. Nyní na gymnáziu si Marek doma studuje i z učebnic určených pro střední školy. Vždy se ale jedná o předmět nebo oblast jeho zájmu, která ho musí bavit. Marka už na základní škole začaly bavit různé počítačové programy a hry, které rozvíjely jeho zájmy.

- Vnímáte nějaká specifika či zvláštnosti u domácí přípravy nadaného žáka?

Zpočátku si rodiče specifika při domácí přípravě tolik neuvědomovali, akorát se museli s Markem připravovat jinak než s Dominikem. Šlo o to, podpořit Marka v tom, co mu nešlo (grafomotorika) a zároveň ho podporovat v tom, co ho bavilo a v čem se chtěl rozvíjet nad rámec požadavků školy. Matka říká, že s každým dítětem se bude rodič připravovat odlišně, ať už je nadané nebo má specifické poruchy učení.

- Kde získáváte informace a doporučení na domácí přípravu?

Informace a doporučení na domácí přípravu s Markem získala matka hlavně z pedagogicko-psychologické poradny a v kurzu grafomotoriky. Sama si pak sháněla informace na internetu nebo sledováním různých videí (jednalo se o již zmíněnou grafomotoriku). Podle matky i na Markově druhé základní škole dovedli učitelky poradit, když se na ně matka s dotazem obrátila. Nyní si Marek dovede plno informací vyhledat sám, např. výukové programy a hry.

3.6.4. Kazuistika a rozhovor č. 4 (Kryštof, 8 let)

Kazuistika

Rodinná anamnéza

Kryštofova matka má vysokoškolské vzdělání a pracuje v oblasti public relations (vztahy s veřejností) v neziskovém sektoru. Otec má také vysokoškolské vzdělání a pracuje v oblasti farmacie. Rodiče jsou již 4 roky rozvedeni a Kryštofův otec momentálně půl roku žije a pracuje v zahraničí. S Kryštofem se vídá, když je zrovna v České republice (cca 1 – 2x měsíčně), ale často si telefonují přes skype (videohovory). Před odjezdem do zahraničí se s Kryštofem vídal každý druhý víkend, některé svátky či prázdniny. Po domluvě s matkou může být s Kryštofem kdykoliv. Rodiče spolu mají dobrý vztah.

Osobní anamnéza

Kryštof se narodil v roce 2007 jako plánované dítě. Pro matku to bylo první těhotenství. Při porodu nastaly komplikace s pupeční šňůrou a tak musel být proveden císařský řez. Kryštof byl týden přenášený. Narodil se v 41. týdnu s váhou 3900g a měřil 53cm a byl kojený do 10 měsíců.

Podle matky probíhal raný vývoj s menšími komplikacemi. Kryštof se kolem 9. měsíce začal přesouvat pomocí tzv. válením sudů, nikoli lezením. Dětská lékařka upozornila matku, že ne každé dítě musí nutně lézt a pokud prý neleze, ale přesouvá se jiným způsobem, nemusí to znamenat, že je něco v nepořádku. Kryštof pak začal rovnou kolem 11. měsíce chodit. V té době začal používat i první slova, jako je máma a táta. Kolem 3 let začal Kryštof poznávat některá písmena.

Ve 3 letech nastoupil Kryštof do mateřské školy s Montessori pedagogikou, kde trvalo delší dobu, než se zadaptoval. Ze začátku byl spíše samotář, což mu vydrželo asi půl roku. Přibližně ve 4 letech pozorovala matka odlišnosti oproti jiným dětem v Kryštofově věku. Sám od sebe se v tomto období bral knížky a snažil se číst jednotlivá písmenka. Zajímali ho především komiksové knížky nebo časopisy s textem. Sám se naučil číst svou zvědavostí a dotazováním rodičů na písmenka a slova. V 5 letech už Kryštof počítal do 100 a před nástupem na základní školu uměl sčítat do 20. Rodiče Kryštofa nijak zvlášť v jeho nadání nerozvíjeli, spíše mu byli nápomocni nebo odpovídali na jeho dotazy.

V 6 letech nastoupil Kryštof na základní školu do třídy s Montessori pedagogikou. Jelikož byl zvyklý na tento způsob pedagogiky i ve školce, byl pro něj příchod na základní školu poměrně bezproblémový.

Kryštof je od svých 3 let alergický na pyl a prach. Na svou alergii bere léky. Kryštof také trpí celiakií, tzn., že je nesnášenlivý vůči lepku.

Školní anamnéza

Kryštof navštěvoval do 6 let Montessori mateřskou školu. Prvotní adaptace byla mírně problematická, jelikož byl Kryštof spíše samotář. Po půl roce ve školce se situace zlepšila. Ve školce pak vycházel dobře s ostatními dětmi a velmi se mu tam líbilo. Rodiče tuto školu vybrali na doporučení svých známých a měli s ní jen ty dobré zkušenosti. V mateřské škole pomáhali Kryštofovi rozvíjet jeho zájem o písmena a čtení. Velmi ho také bavilo věnovat se logickým a paměťovým hram, které při své činnosti často preferoval. Kryštof velmi rád pracoval s matematickými pomůckami, díky nimž se seznámil s číselnými operacemi a

matematickými souvislostmi. Další oblíbenou aktivitou byla kosmická výchova, která byla zaměřená na pochopení a fungování světa.

Ještě před nástupem na základní školu navštívili rodiče s Kryštofem na doporučení ředitelky mateřské školy pedagogicko-psychologickou poradnu. Zde bylo Kryštofovi diagnostikováno nadání s akcelerací 1,5 - 2 let oproti jeho vrstevníkům.

Na základní školu nastoupil Kryštof do Montessori třídy v 6 letech. Adaptace zde probíhala bez problémů, jelikož do stejné třídy přišlo s Kryštofem více dětí, které znal již ze školky.

Číst začal Kryštof už v předškolním věku, kdy se nejprve naučil jednotlivá písmenka a postupně četl slova a věty. Ve škole četla poměrně většina třídy a tak se Kryštof necítil nijak výjimečně.

Tiskace začal psát Kryštof kolem 5 let, kdy se už uměl podepsat. Psát se učil stylem opisování s knížek a časopisů. Problémy mu dělalo psací písmo, které má dost nevzhledné. Občas zamění psací písmeno za tiskací.

Matematika (nebo spíše matematicko-logické hry a aktivity) bavila Kryštofa už v mateřské škole. Počítat se před vstupem na základní školu naučil do 100 a do 20 uměl čísla sčítat. Ve škole patří matematika mezi jeho nejoblíbenější předměty. Nebaví ho však rutinní práce nebo opakování toho, co už umí. Velmi rychle se chce posunout dále. Zároveň potřebuje vždy vysvětlit účel toho, co se zrovna dělá.

Ve volném čase hraje Kryštof fotbal a nyní začíná hrát na kytaru. S otcem si rád zahraje šachy.

Kryštofovi bylo v pedagogicko-psychologické poradně diagnostikováno všeobecné nadání. Jeho pracovní tempo je přiměřené, u neverbálních úloh je mírně pomalejší. Velmi dobrá je všeobecná informovanost a práce s pojmy. Rozumové schopnosti ve verbální oblasti se pohybují v nadprůměru. Zvládá početní operace i složitější logické úlohy. Kresba postavy je dobrá.

Rozhovor

- V jakém čase a jak často u Vás probíhá domácí příprava?

Domácí příprava probíhá u Kryštofa velmi nahodile. Matka říká, že se zatím Kryštof moc doma neučí, ale spíše plní pracovní úkoly a připravuje se na různé projekty, které ve škole

často mají. Příprava tedy probíhá tehdy, kdy má nějaký domácí úkol. Někdy Kryštof úkol zatají a tak se stává, že příprava probíhá na poslední chvíli. Matka mu nyní se vším pomáhá a dohlíží na to, ale snaží se, aby byl Kryštof samostatný.

- Co u Vás zahrnujete do domácí přípravy?

Domácí příprava zahrnuje tedy domácí úkol a přípravu na různé projekty nebo akce školy. Spadá do toho např. příprava různých pomůcek, vypracovávání projektů (samostatně i se spolužáky), ale i příprava kostýmů nebo pozorování (např. zapisování počasí, pozorování ročních období apod.). Kryštof je někdy motivovaný samotným úkolem, ale stává se, že se mu připravovat do výuky vůbec nechce. Vždycky se snaží odůvodnit, proč daný úkol plnit nechce.

- Jaké pomůcky či materiály používáte při domácí přípravě?

Podle matky při domácí přípravě Kryštof využíval a využívá Montessori pomůcky, které mají z www.montessorihracky.cz, např. o puzzle atlasu světa, kostky s abecedou nebo gramatické symboly s krabičkou. Ve škole je veden k tomu, aby si informace dovedl vyhledat sám, tudíž velmi často používá knížky, především pak encyklopedie.

- Vnímáte nějaká specifika či zvláštnosti u domácí přípravy nadaného žáka?

Domácí příprava je u Kryštofova ovlivněna nejen jeho nadáním, ale i tím, že se Kryštof vzdělává podle principů Montessori pedagogiky. Matka si uvědomuje Kryštofovu samostatnost při vypracovávání zadaného úkolu nebo jakékoliv přípravě. Zároveň dodává, že někdy bývá i na škodu Kryštofův přehnaný perfekcionismus, např. když mu pomáhá připravit pomůcky (oblečení, jídlo, produkty apod.) na projekt evropských států, který budou prezentovat ve škole. Kryštof má potřebu mít nejlepší prezentaci a pak není to, s čím mu matka pomůže dost dobré.

- Kde získáváte informace a doporučení na domácí přípravu?

Zatím se nestalo, že by si matka nevěděla rady, jak doma pomoci Kryštofovi s přípravou. Velmi vychvaluje třídní učitelku, která je podle ní i pro rodiče spíše v přátelském vztahu, než běžně učitel s rodiči bývá. Podle matky to může být i tím, že se rodiče i učitele školy schází na různých akcích školy, kde si i vyměňují informace.

3.7. Interpretace výsledků

Praktická část měla za úkol zjistit a popsat, jak probíhá domácí příprava nadaného žáka. Dílčími otázkami bylo dále zjišťováno, jaké pomůcky a vzdělávací materiály používají tito žáci při domácí přípravě a zda má domácí příprava nadaného žáka nějaká specifika.

Interpretace výsledků je úzce provázána s hlavním cílem bakalářské práce. Při vyhodnocování výsledků výzkumu jsem používala techniku otevřeného kódování, kdy jsem kódování používala z přepsaného textu rozhovorů a kazuistik.

Hlavní výzkumná otázka: *Jak probíhá domácí příprava u nadaného žáka?*

Domácí příprava u nadaného žáka se velmi často odvíjí od konkrétních potřeb a charakteristik jednotlivých dětí. Vždy se při domácí přípravě musí vycházet z konkrétní situace. Podstatné je i to, jaký typ školy dítě navštěvuje. V první třídě zvládají děti většinou školu bez domácího učení, maximálně mohou trénovat psací písmo (většina nadaných dětí před vstupem na základní školu již píše tiskacím písmem). Některé děti mají vůči úkolům rutinního charakteru nechuť, a tak je ve většině případů je velmi důležitá motivace především ze strany rodičů. Někdy pomáhá zapojit do úkolu vlastní iniciativu a zakomponovat do úkolu např. zajímavý příběh. Nadané děti si dovedou velmi často vypracovat úkoly samostatně, a tak rodiče působí pouze v roli kontroly.

Nadané děti při domácí přípravě preferují intuitivní řešení úkolů a někdy se samotnému procesu učení vyhýbají. Rádi postupují kreativně, nebo si vymýšlejí vlastní postupy řešení. Ze strany rodičů je důležité dítě pochopit a vycházet z jeho konkrétních potřeb.

Dílčí výzkumná otázka č. 1: *Jaké pomůcky a materiály využívá ke své domácí přípravě nadaný žák?*

Mezi nejvíce využívané materiály patří knihy a učebnice. Velmi často se jedná např. o encyklopedie nebo učebnice určené pro vyšší ročníky. Některé děti mívají problémy s grafomotorikou a tak při domácí přípravě procvičují správný úchop a celkovou koordinaci pomocí speciálních pomůcek, jako jsou např. nástavce na tužku (např. Claw grip, což je gumový nástavec se třemi otvory na prsty a slouží pro nácvik základní pozice prstů a pomáhá odstranit případné křeče.), šablony, pracovní listy nebo písanky, ať už tištěné nebo z internetového zdroje www.pisanka.cz. Někteří rodiče se nechávají inspirovat literaturou nebo internetovými zdroji a vytvářejí vlastní učební materiály a pomůcky pro své děti.

V jednom případě používá chlapec k domácí přípravě Montessori pomůcky, jelikož navštěvuje školu s Montessori pedagogikou. V jeho případě se jedná např. o kostky s abecedou, gramatické symboly s krabičkou nebo dřevěné puzzle, kdy skládá dohromady státy světa.

Dílčí výzkumná otázka č. 2: *Existují nějaká specifika domácí přípravy u nadaného žáka?*

Ve všech případech výzkumu byla odpověď poměrně jednoznačná. Hlavní specifikum v domácí přípravě nadaného žáka spočívá především v jeho samostatnosti. Z výzkumu vyplývá, že se všichni žáci dovedou učit samostatně, nebo si umí vyhledávat informace. Děti se nudí při mechanickém učení a opakování toho, co již zvládají. Proto je velmi důležité zmapovat to, co už dítě umí a správně na to navázat. Některé děti se učí velmi rychle a opakování ani nepotřebují. Dospělý partner, rodič, bývá pro dítě velmi důležitý např. k ujištění správné cesty nebo při kontrole vlastní práce. Některé děti bývají perfekcionista a také náročné samy k sobě.

3.8. Diskuze výsledků

Poznatky o problematice domácí přípravy nadaného žáka zatím nebyly více prozkoumány a tak jsem se rozhodla toto téma zvolit pro svou bakalářskou práci. Při domácí přípravě u nadaného žáka je podle mne velmi důležité vycházet z individuálních potřeb každého jedince a zmapovat to, co už umí a správně na to navázat. Hodně nadaných dětí se může nudit při mechanickém učení nebo opakování látky, kterou zvládá bez obtíží. Na druhou stranu to však nemusí znamenat, že se nadaný žák musí jen řízeně rozvíjet. Jako každé dítě si potřebuje hrát nebo odpočívat. Nadané děti si samy dovedou najít oblast zájmu, které se rády věnují a rodiče jim pak mohou pomoci tuto oblast zájmů rozvíjet.

Jelikož jsou nadané děti velmi často samostatné a zároveň umí brzy číst, dovedou si informace vyhledávat samy. Ve vlastním čase studia využívají především knihy a encyklopedie. Většinou tím rozvíjí znalosti nad rámec úkolů požadovaných školou.

Každá rodina, ve které byl výzkum uskutečněn, se snaží vytvářet ty nejlepší podmínky pro rozvoj svých dětí. Pro některé to bylo zpočátku obtížné, jelikož nadání jejich dítěte vnímali spíše jako handicap, se kterým si sami neporadí. Velmi jim pomáhá, že jejich dítě navštěvuje

školu s dětmi, které mají podobné problémy a zájmy a oni se tak mohou radit nebo jen bavit s ostatními rodiči a zároveň tím třeba čerpat inspiraci. Nejen pro nadané dítě je zájem a aktivita rodičů podstatnou podporou pro jeho rozvoj.

Všechny rodiny byly velmi vstřícné v poskytování informací pro účel výzkumu a zájem o domácí přípravu jejich dětí byl patrný. Při vyšším počtu výzkumných vzorků by se dalo zjistit více specifik domácí přípravy u nadaného žáka, ale i tak výsledky výzkumu mohou dále sloužit pro hlubší kvalitativní výzkum.

4. ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Domácí příprava nadaného žáka“ pojednává o možnostech a specifikách domácí přípravy nadaného žáka. Práce je zaměřena na žáka s diagnostikovaným nadáním ve věku od 6 do 13 let, který se vzdělává ve škole s programem pro nadané žáky, v alternativní škole nebo na osmiletém gymnáziu. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit možnosti vzdělávání nadaných žáků a prozkoumat, zda existují nějaká specifika této přípravy a zda nadaní žáci využívají ke své přípravě nějaké speciální materiály či pomůcky.

V teoretické části práce jsou vysvětleny některé základní pojmy, které s problematikou nadaného žáka souvisí. Zároveň byla vymezena důležitá témata a jevy, které jsou stěžejní pro pochopení této problematiky. Jedná se především o charakteristiku, identifikaci a diagnostiku nadaného žáka. Dále byly popsány organizační formy a úprava obsahu vzdělávání nadaných žáků. Teoretickou část pak uzavírá kapitola o domácí přípravě.

Praktická část práce je tvořena kvalitativním výzkumem, který byl uskutečňován ve čtyřech rodinách s nadaným žákem. V úvodu praktické části byly popsány použité strategie a metody. Předmětem zájmu tohoto výzkumu bylo především zjistit, jak probíhá domácí příprava u těchto žáků. Jako dílčí cíl bylo stanoveno přiblížit specifika této přípravy a zjistit, zda při přípravě používají žáci nějaké speciální materiály a pomůcky. I když se v odborné literatuře komplexně nepíše o domácí přípravě nadaného žáka, neznamená to, že by se nadaní žáci doma neměli jak připravovat.

Výsledek výzkumu ukázal, že se domácí příprava odvíjí vždy od konkrétních potřeb a charakteristik každého dítěte. Většina nadaných dětí již před vstupem do školy zvládá číst, psát a počítat, ale to neznamená absenci domácí přípravy. Ve všech čtyřech objektech výzkumu se domácí příprava týkala alespoň z části procvičování grafomotoriky. Nadané děti se velmi často doma učí samostatně a to i nad rámec úkolů požadovaných školou. V domácí přípravě jsou také velmi samostatné, umí si vyhledávat informace a vybírají si oblast svých zájmů. Na základě výzkumu bylo také zjištěno, že se tito žáci nudí při opakování toho, co již umí nebo při mechanické učení.

Nadaní žáci také mohou být v některých případech přetížení i zájmovými kroužky a dalšími mimoškolními činnostmi, i když na první pohled může vypadat, že dítě aktivitu zvládá bez problémů. Při dalším studiu bude velmi často činností a úkolů přibývat a tak je důležité, aby si dítě navyklo na určitý režim a zároveň se také naučilo odpočívat.

Pro rodiče nadaného žáka nebývá snadné najít správnou cestu, jak se se svým dítětem doma připravovat. Bývá tak důležité najít rovnováhu mezi rozvojem nadání a přáním samotného dítěte. Rady a informace získávají rodiče přímo v pedagogicko-psychologické poradně, u učitelů nebo v rámci odborných kruhů. V dnešní době existují centra a organizace, která se věnují nadaným dětem a vytvářejí řadu aktivit a programů, nejen pro děti, ale i pro rodiče. Nadání je třeba rozvíjet a podporovat nejen ve škole, ale také v rodině. Takzvané know-how odborníků v rámci této problematiky je pro rodiče nadaných dětí vždy jenom přínosem.

Výsledky bakalářské práce nejsou obecně aplikovatelné vzhledem k malému počtu navštívených rodin. Mohou však posloužit jako podklad pro další výzkum, který by v dané oblasti mohl být velice přínosný.

5. SEZNAM LITERATURY

BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1906-1.

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty aneb Nadání má každý*. Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3.

FOŘTÍKOVÁ, Jitka ed. *Úspěšná výuka mimořádně nadaných dětí*. Vyd. 1. Praha: Centrum Nadání, 2008. ISBN 978-80-7387-173-4.

FOŘTÍKOVÁ, Jitka a kol. *Tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka: Metodika*. Vyd. 1. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2009. ISBN 978-80-87000-28-1.

FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.

FRYJAUFOVÁ, Eva. *Naučte své dítě efektivnímu učení*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 978-80-251-1481-0.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadané: Pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 2005. ISBN 80-7290-213-X.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Mimořádně nadané děti ve škole a v rodině*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2010. ISBN 978-80-7414-319-9. [online]

JURÁŠKOVÁ, Jana. *Základy pedagogiky nadaných*. Vyd. 1. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006. ISBN 80-86856-19-4.

KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 80-204-1020-1.

LANDAU, Erik. *Odvaha k nadání*. Vyd. 1. Praha: Akropolis, 2007. ISBN 978-80-86903-48-4.

LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa. Jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. Vyd. 1. Bratislava: IRIS, 2001. ISBN 80-88778-32-8.

MACHŮ, Eva. *Nadaný žák*. Vyd. 1. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.

MACHŮ, Eva. *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy: Příručka pro učitele a studenty učitelství*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-3979-5.

MÖNKS, Franz J. a Irene H. YPENBURG. *Naše dítě je velmi nadané: Rukověť pro rodiče a učitele*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-0445-5.

PECINA, Pavel. *Odvaha k nadání*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4551-4.

PÍREK, Zdeněk. *Příprava žáka na vyučování a její řízení*. Vyd. 1. Olomouc: Krajský pedagogický ústav, 1980.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

RABUŠICOVÁ, Milada et al. *Škola a (vesrus) rodina*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-9.

SEJVALOVÁ, Jitka. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Česko, 2004. ISBN 80-86784-03-7.

ŠULOVÁ, Lenka. 2009. Setkávání dětí, rodičů a učitelů nad domácími úkoly. In KREJČOVÁ, Lenka, MERTIN, Václav. *Škola jako místo setkávání: Sborník příspěvků z konference konané 20. dubna 2009*. Praha: Univerzita Karlova, 2009. s. 204-218. ISBN 978-80-7308-263-5.

ŠNÝDROVÁ, Ivana. *Psychodiagnostika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2165-1.

ŠVAŘÍČEK, Roman, Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Internetové zdroje:

Národní ústav pro vzdělávání. Standard komplexního vyšetření mimořádného (kognitivního) nadání v PPP. [online]. 2015 [cit. 2015-08-29]. Dostupné z http://www.nuv.cz/uploads/rovne_prilezitosti_ve_vzdelavani/nadani/diagnostika/standard_vysetreni_mn_v_ppp.pdf

Základní škola Vnorovy. Koncepce domácí přípravy. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zsvnorovy.cz/data/koncepce.pdf>

Základní škola Příbor. Doporučení pro domácí přípravu na vyučování. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zsjicinska.cz/new/userFiles/2015-2016/dokumenty/doporuceni-pro-domaci-pripravu.pdf>

Základní škola Čechtice. Systém domácí přípravy žáků. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z http://zscechtice.cz/domaci_ukoly.pdf

Základní a mateřská škola Tři Sekery. Koncepce domácí přípravy žáků. [online]. 2015 [cit. 2015-09-20]. Dostupné z <http://www.zstrisekery.cz/files/Koncepce-domaci-pripravy-zaku.pdf>

ZAPLETALOVÁ, Jana. Informace ke vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných a zabezpečující realizaci ustanovení § 17 zákona č. 561/2004 Sb. a části třetí vyhlášky č. 73/2005 Sb. [online] Věstník MŠMT ČR. 2006, ročník LXII, sešit 12. [cit. 2015-08-11] Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/8694_1_1

6. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Seznam aktivit, nabídek a škol určené nadaným dětem

Portály a stránky určené pro rodiče nadaných žáků:

- Společnost pro talent a nadání (STaN – ECHA) www.talent-nadani.cz
- Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny www.nadanedeti.cz
- Mensa ČR www.mensa.cz, www.mensa.cz/detskamensa
- Národní institut dětí a mládeže – NIDM www.nidm.cz

Pedagogické portály:

- Česká škola www.ceskaskola.cz
- Rámcově vzdělávací plány www.rvp.cz
- Školský a vzdělávací informační portál www.edu.cz
- Problémové úlohy PISA www.uiv.cz/clanek/163/947
- Moje škola www.mojeskola.cz
- Matematické pohádky www.volny.cz/vesely.marek

Stránky zaměřené na rozvoj talentů a volnočasové aktivity pro děti:

- Centrum nadání www.centrumnadani.cz
- Asociace pro mládež, vědu a techniku www.amavet.cz
- Kluby pro zvědavé děti www.debruar.cz

Hry, hádanky, hlavolamy:

- www.hrajeme.cz – široká nabídka deskových, karetních a jiných společenských her
- www.hadanky.chytrak.cz – zajímavé logické úkoly a hlavolamy
- www.hrejsi.cz – kluby deskových her
- www.zlaty-orisek.cz – projekt pro nadané děti od 6 do 14 let

Školy a mateřské školy pro nadané děti:

- ZŠ nám. Curieových, Praha www.zscurie.cz
- ZŠ Úvoz, Brno www.zsuvoz.cz
- ZŠ Malenovice, Zlín www.zsmalenovice.cz
- ZŠ sv. Voršily, Praha www.zssv.cz
- ZŠ Komenského, Karlovy Vary www.zskomenskeho-kv.cz
- ZŠ a MŠ Chodov, Praha www.zskv.cz
- Mensa gymnázium, Praha www.mensagymnazium.cz
- Osmileté gymnázium Bud'ánka, Praha www.budanka.cz
- Občanské sdružení škola dětem, Praha www.skoladetem.cz
- MŠ Rozmarýnek, Praha (třída nadaných dětí Sovičky) www.msrozmarynek.cz
- MŠ Kopřivnice www.skolky.koprivnice.org/sipvz/dotaznik (dotazník PhDr. Lenky Hříbkové a rozvíjející úlohy pro nadané děti PhDr. Marka Khýra)

Další školy se zajímavými a rozvíjejícími rámcově – vzdělávacími programy:

- Soukromé gymnázium www.prirodniskola.cz
- ZŠ Lupáčova, Praha www.lupacovka.cz
- Lauderovy školy při židovské obci v Praze www.lauder.cz
- Fakultní ZŠ prof. Otakara Chlupa, Praha www.fzs-chlupova.cz
- Soukromá ZŠ a gymnázium Porg www.porg.cz
- 1. Jazyková ZŠ, Praha www.horackova.cz
- Fakultní ZŠ Vodičkova, Praha www.zsvodickova.cz
- Fakultní ZŠ Brána jazyků, Praha www.branajazyku.cz
- ZŠ a MŠ Křídlovická, Brno (Daltonská výuka) www.zskridlovicka.cz
- ZŠ Hálkova, Olomouc www.zshalkova.cz